

**Viața și acatistul Sfinților Ierarhi
Fotie cel Mare, Grigorie Palama
și Marcu al Efesului**

www.mirem.ro

VIATA ȘI ACATISTUL SFINTILOR IERARHI
FOTIE CEL MARE, GRIGORIE PALAMA
ȘI MARCV AL EFESULUI

---

alcătuire a
ieromonahului
Vasilisc Hristea

© *Society of Orthodox Studies*

SPOUDON

Thessalonica - Greece

2006

Printed in Romania

Mulțumim

Prea Cucernicului Părinte Theodoros Zisis,
distins profesor al Facultății de Teologie din
Tesalonic, pentru bunăvoința de a ne acorda
dreptul și binecuvântarea publicării acestei
inedite lucrări, spre slava și mărirea Sfintei
Biserici Ortodoxe de pretutindeni.

PRECUVĂNTARE

„Inchinăm astăzi Bisericii Ortodoxe Române acatistele a trei mari Sfinți Ierarhi: Fotie al Constantinopolului, Grigorie Palama și Marcu al Efesului, slăvit triptic de mărturisitori ai credinței celei adevărate întru Hristos Dumnezeu. La vremea lor, nimeni din cei iscușiți în catoliceasca filosofie - ridicată de papi la rang de teologie - nu au reușit a le sta împotriva în credință și dragoste, iar cuvintele lor pline de înțelepciunea lui Dumnezeu au rușinat un întreg Apus. Precum întunericul nu poate birui lumina, nici trufia Occidentului nu a putut și nici nu va putea vreodată birui în fața Ortodoxiei; precum sfinții întru smerenia lor nu au putut păstra tăcerea în fața ereziilor timpului, se cuvine ca și noi să mărturisim neștirbit viețile luminătorilor noștri.

Sfinții sunt cei care au făcut să răsară adevărul acolo unde era învăluit în minciună, alungând din turmă pe ereticii dezbinători, arătând dragoste celor ce-i înconjurau cu ocări și ură, mărturisind Ortodoxia până la moarte, pătimind de la lume surghiunul și prigoana. Cuvintele Sfinților s-au sfințit prin pătimirea jertfei de Cruce, aducând în sufletele binecredincioșilor de atunci și de astăzi lumina adevărului până-n veșnicie: *„Nimeni să nu ne stăpânească în credința noastră: nici un împărat, nici un ierarh, nici un mincinos sinod, nici altcineva, ci numai Unul Dumnezeu, care atât prin El cât și prin ucenicii Săi ne-a fost dată nouă”*.

Ascultători, cititori și împlinitori să ne silim a fi și noi asemenea sfinților, mărturisind cu tărie lumii cugetul cel pururea vecuitor al Trupului Bisericii: **„Nu este mântuire afară de Sfânta Ortodoxie!”** Ne rugăm ca aceste cuvinte să se arate drept scut de rugăciune și sabie de învățătură tuturor creștinilor care cu ajutorul lui Dumnezeu și pentru Ortodoxie se oștesc împotriva duhului viclean al ecumenismului, împotriva întrupărilor umanismului antihristic, împotriva demonilor care prin erezie vatămă firea omului și-l pogoară în întunericul apostaziei.

Aducem smerite mulțumiri tuturor Părinților athoniți români prin a căror osteneală s-au tradus viețile și întocmit acatistele sfinților din Mineiele grecești. Rugăm tuturor iertare pentru toate.

Ieromonahul Vasilisc

6 februarie 2006

Sărbătoarea Sfântului Ierarh

Fotie al Constantinopolului

**CINSTITA VIEȚUIRE A
SFÂNTULUI MĂRTURISITOR FOTIE
PATRIARHUL CONSTANTINOPOLULUI,
CEL ÎNTOCMAI CU APOSTOLII**

Neamul și instruirea

Prin arătarea faptelor sale pline de Duhul cel Sfânt, Fotie Patriarhul face parte dintre cele mai vrednice chipuri ale Bisericii veacului al IX-lea ba, mai mult, a însăși istoriei a toată lumea.

Marele întru sfinți Fotie vede lumina zilei în cetatea Constantinopolului în preajma anilor 800-810 după Hristos, fiind adus la viață din părinți de neam ales și binecredincioși. Iubitoarea de Dumnezeu și de fapte sfinte, maica sa Irina, căsătorită fiind cu Serghie - fratele împărătesei Teodora și al patriarhului Tarasie -, odrăslește binecuvântat prunc ce se va arăta mare luminător al Bisericii. Nu după puțină vreme, tatăl, surghiunit fiind din pricina cinstirii sfintelor icoane, moare în pribegie. Legăturile de rudenie mai sus pomenite vor prilejui sfântului șederea alături de cei mai iscusiți învățători din

Constantinopol, unde va deprinde îndeosebi materia ce se cheamă matematică, alături de renumitul pe vremea aceea Leon Dascălul, făcându-se astfel vrednic locaş a toată ştiinţa şi înţelepciunea. Peste toate, încă din vremea prunciei este înzestrat cu necurmata îndeletnicire a rugăciunii: „*Grija mea din copilărie – avea să scrie mai târziu – era săvârşirea rugăciunii şi a cercetării de sine.*” De altfel, însăşi mărturia lui Nichita Paflagonul, care nu arăta prea multă evlavie faţă de sfânt, aminteşte înălţimea instruirii sale: „*Împreună alergau toate, adică îndemânarea trupească, învăţătura, bogăţia, prin care şi întreaga cărturăreasca deprindere se revărsa asupra-i.*” Îndeosebi râvna spre învăţătură, sădită încă din copilărie, pricinuieste aplecarea către dumnezeiasca înţelepciune. Întru sfârşitul instruirii cărturăreşti, Fotie este cinstit cu vrednicia de protospătar, de căpetenie a străjilor împărăteşti, fiind totodată şi sfetnic de taină al împăratului. Nu zăboveşte defel în a-şi îmbogăţi cunoştinţele, adunând comoara înţelepciunii cercetând chiar şi filozoficele scrieri, învăţături care mai târziu vor fi aşternute cu osebită şi arătată însufleţire în a sa lucrare numită „Dicţionar” (Lexicon).

Dascăl al Școlii din Magnavra

Ca dascăl al acestei școli cu vădit duh lumesc, potrivit învățăturilor bisericești din școlile mănăstirilor vremii - precum cele din Mănăstirea Studion și Așezământul Bisericesc al Sfinților Apostoli -, sfântul se îndeletnicește în tâlcuirea scrierilor elinești și ale Sfinților Părinți. Astfel, ostentându-se cu multă migală, sfântul întocmește o lucrare pe cât de bogată pe atât de profundă numită „*Miriovivlos*” sau „Biblioteca”.

Pe lângă orele petrecute la Școala din Magnavra, sfântul pune început unor cuvântări duhovnicești, prefăcând propria locuință în școală de filosofie. Înconjurat de câțiva ucenici prea-dornici de învățătură, sfântul se ostenește călăuzindu-i cu toată dragostea în deslușirea teologiei, cea care „*îndreptează toată mintea către evlavie*”.

Trimiterea în Bagdad, cetatea agarenilor

Din pricina bogatei înțelepciuni precum și a cumpătării de care dă dovadă, în anul 851 este trimis - împreună cu prea-înțeleptul său ucenic Constantin, viitorul Sfânt Chiril luminător al slavilor -, la asirieni, adică în cetatea ce se cheamă Bagdad, pentru a sprijini cu credincioșie curmarea prigoanelor la care sunt supuși creștinii acelor locuri.

Ajungând în cetatea Bagdadului, mai precis la Samarra, care în acea vreme era inima Califatului, cei doi uimesc pe agareni cu

duhovniceasca înțelepciune. Mai mult, neînfricoșându-se de vreo rea pătimire, sfinții poartă de grijă vestirii cu bărbăție în acel ținut a Evangheliei lui Hristos, încredințați fiind că doar astfel este cu putință ca cei râvnitori spre curata viețuire să-și lase urâtele obiceiuri și să se apropie de calea mântuirii. Lesne se înțelege pricina pentru care agarenii, după cum adeverește viața sfântului Chiril, vor încerca să-i otrăvească pe sfinți, însă neizbândind - căci asupra sfinților odihnește harul lui Dumnezeu păzindu-i -, viclenesc în cele din urmă întoarcerea acestora la Constantinopol. Mâhnirea plecării s-a făcut mai apoi pricină de bucurie în sufletele celor doi mărturisitori, ce odată întorși acasă, au purces apoi neobosiți la isprăvirea cărturăreștilor îndeletniciri.

Înălțarea Sfântului Fotie în scaunul patriarhal al Constantinopolului

În scurtă vreme sfântul ajunge iscusit până și în socotelile împărătești, arătând împlinirea dreptelor judecăți totodată cu trebuința creștineștilor legiuiri asupra cârmurii norodului binecredincios. În tot acest timp, întâiul dregător al împăratului, unchiul său Bardas, voiește a a-l izgoni pe Ignatie patriarhul cetății, care se punea după dreptate împotriva împărțirii acestui dregător la prăznuirea Dumnezeieștii Arătări, din pricina învederatei sale vieți destrăbălate și a nepocăinței în care stăruia.

Alungarea patriarhului Ignatie de către Bardas este prilejuită de înmormântarea unui oarecare Ghivona din Dhirrachio, despre care dregătorul credea că era fiul împărătesei Teodora de la un

alt bărbat și că, din această pricină, a fost ucis într-un mod barbar de oamenii împăratului Mihail al III-lea. Ghivona este socotit vinovat de înaltă trădare și chiar înmormântarea sa săvârșită de Patriarh, este privită drept dușmănie față de împărat. Din această pricină, Ignatie este silit în iulie 857 să lase mitra, surghiunit fiind în cele din urmă în ostrovul Terevintho din Propontida.

În urma tiranicei izgoniri a patriarhului, Bardas voiește a ridica în scaunul patriarhal un bărbat slăvit de norod pentru virtuțile sale, spre a preîntâmpina oarecari ticluite urzeli. În această privință, gândul dregătorului zăbovește asupra sfințitului Fotie, care cu adevărat era mult lăudat pentru vrednicia și credincioșia sa, nu numai din pricina negrăitelor cunoștințe lumești ci și a viețuirii în sfințenie, precum și a îndrăznețelor lupte în vederea apărării Ortodoxiei în vremea celei de a doua prigoane a cinstitorilor de icoane. Fotie se împotrivește grabnic propunerilor unchiului său, dregătorul Bardas, amintind multele tulburări și griji ale scaunului patriarhal, cât și propria nevrednicie. De aceea, cu lacrimi în ochi și din toată inima, se roagă a fi ales altcineva în locul său, nevrând sub nici un chip să bea amarul pahar al necazurilor care-l așteaptă. Totuși, Bardas pricepe deslușit că nu se află în această vreme în împărăție cineva mai potrivit pentru această chemare. Astfel întrebuițează spre dobândirea nădejzii sale toate chipurile și mijloacele, mergând chiar până la întemnițarea sfințitului Fotie, pentru ca acesta să nu poată fugi în ascuns din Constantinopol.

"Am suferit atâta silă – avea să scrie sfântul după hirotonie, către papa Nicolae – că numai Dumnezeu, Cel ce vede toate cele

ascunse, știe. Și o zic pentru că ne-au silit la aceasta, fără ca noi să vrem. S-au purtat ca și cum am fi fost răufăcători. Ne-au întemnițat și păzit mai mult timp înainte (de hirotonie) cu luare aminte, căci ne aleseseră pentru vrednicia aceasta, dar noi în nici un chip n-am încuviințat. Ne-au hirotonit cu forța, iar noi în astă vreme plângeam, ne tânguiam și ne loveam pieptul pentru a scăpa de preasfințita chemare pusă înainte”.

Epistolele de întronizare și Sinodul din 861

După hirotonia săvârșită de Grigorie Asvestul – episcopul Siracuzei și de încă alți doi episcopi, sfântul urcă în scaunul patriarhal la 25 decembrie 857, hotărând să împlinească sarcinile cuvenite rangului său, cu toată râvna inimii și îndeosebi cu toate puterile lui. Imediat după întronizare, trimite obișnuitele solii către papă și patriarhiile din Răsărit, pentru a-i înștiința de toate cele întâmplate. În această vreme în Apus, papei i se cere de către supușii credincioși patriarhului Ignatie așezarea acestuia în cinstea de odinioară, neprimind cu nici un chip numirea sfântului Fotie în scaunul patriarhal.

Pentru aceasta, iubitorul de slavă papa Nicolae, care „se făcuse pe sine împărat al lumii întregi”, află grabnic prilej spre a ajunge orânduitor al bisericilor din Răsărit din acea vreme, dorire potrivită deșartelor sale năzuințe de stăpânitor asupra lumii creștinești. Pentru îndeplinirea acestor vreri, Nicolae dă de știre împăratului Mihail al III-lea și însuși lui Fotie într-un chip cu totul necuvenit, strigând cu tărie că izgonirea lui Ignatie din scaunul

patriarhal al cetății Constantinopolului s-a făcut fără îngăduința sa! Așadar, din această pricină el trimite la Constantinopol pe doi legați ai săi, Rodoaldo Porto și Zaharia Anagnis, care, după puțin timp vor lua parte la Sinodul I-II (al Doilea-Întâi), ce se va ține în marea Cetate a Bizanțului în luna mai 861 după Hristos. În urma acestuia numit drept *Al Doilea Sobor Întâi* întrunind 318 Părinți, deopotrivă cu Primul Sobor A-Toată-Lumea [de la Niceea], legații papei, cunoscători îndeaproape ai frământărilor bisericești din Răsărit, plecându-se adevărului, primesc pe sfințitul Fotie ca patriarh canonic al Constantinopolului, semnând desăvârșit toate gramatele numirii lui.

Caterisirea Sfântului Fotie de către papa Nicolae și răspunsul sfântului față de hotărârile sinodului din 867

Când trufașului papă Nicolae îi sunt aduse la cunoștință toate cele petrecute la Sinodul din 861, el leapădă hotărârile trimișilor săi, caterisindu-l pe Zaharia în 863, iar pe Rodoaldo în 864. În același chip voiește a face și sfințitului Fotie, precum și episcopului Grigorie al Siracuzei, neavând însă vreun drept sau putere pentru aceasta. La un sinod, pe care-l adună în 863 în Lateran, numește ca neîntemeiată hotărârea celui de Al Doilea Întâi Sinod, „caterisindu-i” deopotrivă pe sfântul ierarh precum și pe Grigorie Asvestul, cel care-l hirotonise pe Fotie. După îndeplinirea celor de mai sus, trimite la Constantinopol și tuturor hotărârea sinodului său, la care iau parte doar episcopi latini, timp în care se ivește un bun prilej pentru a trimite în anul 866 pe cardinalii și paterii latini în Bulgaria, încercând a dobândi

latineștilor eresuri roadele propovăduirii ortodoxe, propovăduire cârmuită și întreținută dinainte de 864 de curtea Bizanțului. Amestecul papei dovedește fără tăgadă sfântului Fotie cât și întregului Răsărit, pentru prima oară, covârșitoarea cădere a fostei Biserici Apusene, întruchipată de papă.

Drept aceea, Sfântul Fotie adună în 867, la Constantinopol, un Sobor al episcopilor Bisericilor Ortodoxe, pentru a hotărî asupra smintitoarei măsluirii a Evangheliei, săvârșită de papistași și răspândită cu osârdie nu numai în Apus, ci și în Răsărit. La acest Sobor a fost dat anatemei, în primul rând, adaosul „Filioque” (*și de la Fiul*) strecurat în Simbolul Credinței, ca o a doua purcedere a Dumnezeirii Sfântului Duh, fiind totodată și o nouă încununare a tuturor relelor Bisericii Apusene. Asemeni ereziei numită „Filioque” este condamnată și amestecarea catolicilor papistași în nou întemeiata, de către Bizanț, Biserică a Bulgariei, fapt oprit cu asprime de Sfintele Canoane. În același chip s-au osândit toate răstălmăcirile crezului catolic, care se aflau cu totul străine față de hotărârile celor Șapte Soboare a Toată Lumea ale Bisericii. Peste toate acestea, latinii predicau în Bulgaria învățături noi de credință pricinuind schimbări în viețuirea creștină: botezul „prin stropire”, defăimarea preoților căsătoriți și silirea acestora de a petrece în feciorie, scurtarea Postului Mare la o singură săptămână, mirungerea din nou a credincioșilor din Biserica Bulgară de către cardinalii din Apus ș.a. După cercetarea amănunțită a celor pomenite, Soborul din 867 purcede la anatemizarea trufiei papale și a poftirii de stăpânire ale papei Nicolae, pentru toate lucrările sale potrivnice

Sfintelor Canoane și cu desăvârșire străine Sfintelor Sinoade și Preafericiților Sfinți Părinți.

Nedreapta „caterisire” a sfântului de către loțitorii papei. Surghiunirea

Dar după pomenitul Sobor, în Bizanț lucrurile iau o întorsătură neașteptată. La 25 septembrie în același an, împăratul Mihail al III-lea este ucis de cel ce până atunci fusese mai marele dregătorilor, Vasilie I Macedoneanul, care rămâne astfel singurul stăpânitor. Pentru această vărsare de sânge, sfântul Fotie îl muștră aspru pe Vasilie, certându-l, după cum amintește istoricul Zambelio, prin aceste cuvinte: *„Nevrednic ești Dumnezeieștilor Taine, tu, care ți-ai întinat mâinile cu sângele binefăcătorului tău”*. Muștrarea are drept urmare alungarea sfântului Fotie din scaunul patriarhal și aducerea din nou a lui Ignatie de către Vasilie I, care voia în fapt întărirea tronului nu numai cu sprijinul noului patriarh, ci și cu cel al Apusului. Ca și cum toate acestea nu erau de ajuns, are loc în 869 un mincinos sinod la Constantinopol, în fruntea căruia întâistătători erau trimișii papei Adrian al II-lea, care luaseră „din parte-le” hotărârea condamnării sfântului Fotie. Sfântul fiind adus cu silă înaintea zisului sinod dinainte ticluit, tace cu desăvârșire, având în minte pilda Domnului în fața Caiafei și a lui Pilat. Întrebându-l de pricina tăcerii lui, sfântul răspunde: *„Dumnezeu aude și glasul celui ce tace”*, la care cei din sinod, având întâi-stătători pe trimișii papei, nu încetează a-l sili, întrebându-l de nenumărate

ori: „De ce nu răspunzi?” Sfântul le spune „*Nici Iisus nu a scăpat de condamnare*”.

În urma celor petrecute, îi rânduiesc sfântului scurtă vreme de hotărâre spre a cugeta mai adânc și pentru a se apăra de învinuirile lor. După încheierea timpului sorocit, sfântul nu primește „libellul” pe care papistașii îl alcătuiesc împotriva lui, ci îi înfruntă, arătându-le că ei sunt cei care trebuie să caute pocăință și să dovedească cu fapta căința pentru învederatele eresuri. După cele zise, sfântul Fotie este „caterisit” și surghiunit în strâmtoarele Bosforului, unde, asemenea lui Hristos în temniță, pătimește grele mâhniri din pricina depărtării de tovărășeasca însoțire și de lipsa citirii sfintelor cărți: „*Noi - scria el - trăim o viață mai amară decât moartea: suntem robiți; lipsiți de toți, de rude, de slujitori, pe scurt, de toată mângâierea omenească. Dar încă și de cărți am fost lipsiți - lucru nemaiauzit și străin și pedeapsă nouă scornită împotriva noastră!*”

Întoarcerea sfântului în Constantinopol. Așezarea în scaunul patriarhal

Nedreapta purtare față de sfânt trebuia să se apropie de sfârșit. Odată cu trecerea anilor, în Bizanț lucrurile prind a se schimba și adevărul care în veac nu pierde este iarăși cinstit. Pricină a îndreptării este însuși țarul Boris al Bulgariei, numit din botez Mihail. Înțelegând viclenia apusenilor, Mihail (Boris) care nu mai nădăjduiește a dobândi nimic de la latini, se întoarce spre Bizanțul care, prin osârdia Patriarhului Fotie, cândva îl încreștinase. Această *venire în fire* face să răsară pe buzele

tuturor numele sfântului Fotie despre care toți povesteau totdeauna minunându-se. Din această pricină, Vasile I împăratul Bizanțului, care se află acum fără de domnie, voiește a-și răscumpăra nedreptatea ce o săvârșise împotriva lui Fotie. Spre îndreptarea acelei nelegiuiri, de care Vasile I se socotește mult vinovat, alege pe sfânt – decât care nu se află altul mai înțelept și mai potrivit -, ca dascăl al nevârstnicilor lui prunci, dar și pentru a-l avea aproape de el ca povățuitor, nu numai în cele bisericesti, dar și în cele politice, ba mai mult, în socotelile chivernisirii imperiului.

Împăcarea sfântului cu Ignatie Patriarhul

Chiar atunci când într-un oarece fel cinstirea ce îi fusese știrbită este îndreptată, sfântul voiește să se împace cu, de acum bătrânul patriarh Ignatie, care-și trăia ultimele zile ale vieții. Apropiindu-se de Ignatie, sfântul Fotie cade întâiul închinându-se bătrânului patriarh, care-i întoarce smerit închinarea, dându-și sărutarea dragostei și a păcii, arătând deopotrivă cinstire unul celuilalt. *„Împăcarea pricinuieste pace și dragoste inimilor”*, statornicind totodată o neobosită împreună-lucrare între cei doi sfinți patriarhi, despărțiți cândva de samavolniciile lui Bardas și ale împăraților, iar pe de altă parte de uneltirile trufașilor papi. Sfântul îl cercetează patriarh nu numai o dată sau de două ori, ci de multe ori, fiindu-i cu adevărat sprijin în ultimii ani ai vieții sale. Pentru aceasta, după dreptate este arătată această

împăcare ca „mai aruncătoare de lumină” decât toate faptele sale mari și preaminunate, și chiar decât prea înțeleptele sale scrieri.

Întoarcerea în scaunul patriarhal

După săvârșirea lui Ignatie, la 23 octombrie 878, sfântul Fotie se întoarce pentru a doua oară în scaunul patriarhal al Constantinopolului. Pentru cinstirea bisericească a Sfântul Fotie, se întrunește la Constantinopol în noiembrie 879, un Sfânt Sobor de 383 de episcopi, la care iau parte și trimișii papei Ioan al VIII-lea, care mărturisesc împreună cu ceilalți sinodali că „Dumnezeu se sălășluiește întru el”, adică în Fotie.

Acest Sobor desființează hotărârile sinodului din 863, cel care fusese ridicat de papa Nicolae, precum și hotărârile sinodului din 869 care, prin uneltirile papei Adrian, îl osândiseră cu nedreptate pe sfânt. Acum ierarhii și poporul Bisericii îi dau cinstirea cea de odinioară, numindu-l pe Fotie după dreptate, „*lucrător neînfruntat, împodobit cu toată lucrarea harului*”. După așezarea în cinstea cea dintâi, sfântul lucrează în chip dreptmăritor la întărirea credincioșilor și întoarcerea ereticilor, spre întocmirea și îmbogățirea bibliotecilor, orânduirea așezămintelor ortodoxe și, mai înainte de toate, spre întărirea propovăduirii cuvântului lui Hristos. Se grijește mai ales să arate în cuvânt și faptă, poporului lui Dumnezeu, dreptatea și curăția sa. Îndeosebi își îndreaptă dragostea părintească spre cei tineri, aducând în preajmă pe iubiții săi ucenici, deseori îndemnând pe credincioși

la păstrarea neștirbită a credinței ortodoxe, la ridicarea de biserici și la întărirea celor părăginite.

Din nou izgonit din scaunul patriarhal. Adormirea sa

În 29 august 886, în Bizanț lucrurile prind iarăși a se schimba. Împăratul Vasilie I moare și se ridică la cârmuirea împărăției fiul său, Leon al VI-lea cel Înțelept. Însă acest împărat, care în tinerețe fusese ucenic al sfântului, din păcate s-a arătat cu totul nemulțumitor față de dascălul său, chiar dacă prin a sa viețuire a primit în istorie numirea de „înțelept”. Uitând de dragostea ce-i arătase sfântul, noul împărat coboară degrab din scaunul patriarhal pe Fotie, nevoind a fi muștrat de el pentru viețuirea în desfrânări, așezând pentru aceasta în scaun pe nevârstnicul său frate, Ștefan [care avea doar șaisprezece ani]. De parcă n-ar fi fost de ajuns cele zise, noul împărat întemnițează pe sfințitul Fotie în Mănăstirea Armenilor, fiind socotit în chip mincinos părtaș la o tainică înțelegere împotriva împăratului. În această mănăstire viețuiește surghiunit, îndeletnicindu-se îndeosebi cu deprinderea neconținutei rugăciuni și scrierea de cărți. După izgonirea ce a ținut timp de patru ani, sfântul tipărește una din cele mai înalte lucrări ale sale: *„Despre mistagogia Duhului Sfânt”*. Afară de această operă, sfântul trimite și un mare număr de epistole în care dezleagă cu măiestrie multele neliniști ce preocupau pe cărturarii și teologii vremii.

După o viață plină de râvna cea bună și dragoste jertfelnică față de turma sa, la 6 februarie 897/898 slăvitul patriarh își

încredințează sufletul lui Dumnezeu Atotfăcătorul, lăsând în urmă-i slăvitele sale pătimiri și duhovniceștile învățături cele întru apărarea Ortodoxiei de potrivnicele uneltiri ale papistașilor hulitori ai drepteii credințe. Din această pricină, după dreptate, dobândește peste veacuri și numele de **mare apărător al Sfintei Ortodoxii**.

Proslăvit fiind de Dumnezeu pentru cinstirea drepteii credințe, binemirositoarele oseminte ale sfântului mărturisesc până în vremea de acum bineplăcuta luptă asupra eresurilor latinești și încununarea slăvitei sale biruințe de către Hristos Împăratul tuturor.

Astăzi, o parte din moaștele Sfântului Fotie cel Mare se găsesc în Mănăstirea Dionisiu din Sfântul Munte Athos.

Cuvinte de credință

„Căci încă nu trecuseră doi ani de când neamul acela [al bulgarilor, n.n.] cinstea credința cea dreaptă a creștinilor, când bărbați nelegiuți și urâți [misionarii latini] (căci în ce chip i-ar putea numi un dreptcredincios?), bărbați ieșiți din întuneric (căci erau făpturi din părțile apusene), [...] venind - asupra poporului de curând născut în dreapta credință -, ca un trăsnet sau cutremur sau potop de grindină, sau mai degrabă, drept vorbind, ca un mistreț sărind în via Domnului cea iubită și de curând sădită, stricându-o cu picioarele și cu dinții, adică cu purtările lor urâte și cu defăimarea dogmelor - la așa îndrăzneală au ajuns! - au nimicit-o. Căci înșelându-i cu uneltiri, spre stricare și

smulgere de la dogmele cele drepte și curate, căutau a-i depărta de credința cea neprihănită a creștinilor.

Dar nu numai la călcarea acestora au ajuns, ci, dacă se află o culme a relelor, și la aceasta au alergat. Căci, pe lângă necuviințele arătate, s-au apucat prin cugetări mincinoase și cuvinte de ei născocite, să schimbe și Sfântul Simbol al Credinței, a cărui alcătuire este de neschimbat, după toate hotărârile sobornicești a toată Creștinătatea. O, uneltiri ale celui rău! Au născocit că Duhul Sfânt nu purcede numai de la Tatăl, ci și de la Fiul. Cine a auzit vreodată zbuclind un glas ca acesta, de la nelegiuții de altădată? Ce șarpe viclean le-a vărsat acestea în inimi? [...] Și așa va ieși iarăși pe pământ îndrăzneala lui Macedoniu contra Duhului Sfânt, strecurându-se sub fapta și acoperământul acestor nevrednici.[...]

Vezi cum aceștia în zadar, sau mai degrabă pentru ușoara vânare a celor mulți, și-au pus numele de creștini! Duhul purcede de la Fiul! De unde ai auzit aceasta? Din cari evangheliști au luat acest grai? Al cărui sinod este acest cuvânt hulitor? Domnul și Dumnezeuul nostru zice: „Duhul, care de la Tatăl purcede”, iar părinții acestei noi nelegiuiri spun: „Duhul care de la Fiul purcede”. Cine nu-și închide urechile la auzul acestei huliri fără măsură? Aceasta stă contra evangheliilor, împotrivindu-se sfintelor soboare, aducând mincinoasă schimbare asupra fericțiilor și sfinților părinți, a marelui Atanasie, a slăvitului în cele teologhicești Grigorie, și a marelui Vasilie, a însuși celui cu adevărat Hrisostom. Și ce zic pe cutare și cutare? Cuvântul acesta hulitor și răzvrătit contra lui Dumnezeu se întrarmează contra tuturor la un loc: prooroci,

apostoli, ierarhi, mucenici, ba chiar a sfintelor cuvinte domnești. [...]

Iar pe noii înainte-mergători ai lepădării, pe robii celui potrivnic, pe cei vinovați de mii de morți, pe stricătorii de rânduială, pe cei care au sfâșiat atât de mult și grozav neamul acela pruncesc în dreapta credință, pe amăgitorii aceștia împotriva lui Dumnezeu, i-am blestemat prin hotărâre sobornicească și sfântă, nu întocmind noi acum osândirea lor, ci arătând anatemele ce le-au gătit de mai-nainte sinoadele și orânduilele apostolice, și făcând-o cunoscută tuturor. [...] Pentru că fac tulburare cu rătăcirea lor cea de multe feluri, i-am lepădat cu totul din întreaga turmă a creștinilor.” (Epistola enciclică, în Studii teologice, an I, nr.2, 1930, p.61)

TROPARUL sfântului Fotie, glasul 1:

La cel ce ești cu apostolii în ceruri împreună locuitor și ortodocșilor mare apărător, lumii drept învățător iar eresurilor latinești dârz împotrivor, sfinte Fotie, pe Hristos Dumnezeu roagă-L cu deadinsul să mântuiască sufletele noastre.

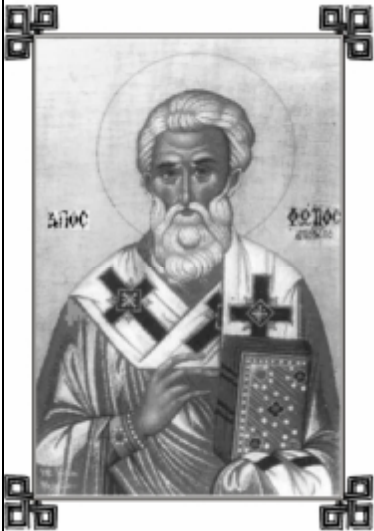

CONDACUL sfântului, glasul 8:

Luminătorul Bisericii cel prealuminat, preaîndumnezeitul povățuitor al ortodocșilor, alăuta Duhului cea dumnezeiește glăsuitoare și preaputernicul nimicitor al eresurilor latinești, să fie încununat acum cu laudele cântărilor, căruia-i strigăm: Bucură-te preacinstite Fotie!

**ACATISTUL
SFÂNTULUI FOTIE
MĂRTURISITORUL,
PATRIARHUL
CONSTANTINOPOLEI**

~ 6 februarie ~

Condacul 1

Pe al Treimii apărător, veniți o iubitorilor de mărturisitori să-l
lăudăm noi toți cei ce ne-am izbăvit de viforul ereticesc prin
învățăturile lui, pe grabnicul ajutor al celor din nevoi, zicând:
Bucură-te Sfinte Fotie, de-Dumnezeu-cuvântătorule, Preafericite!

Icosul 1

„nger întâi-stătător ești între mărturisitori, de Dumnezeu
înțeleptite Fotie, lauda arhierilor și bucuria mucenicilor, pentru
care cu smerite laude te lăudăm zicând:

Bucură-te sfântă adăpare a oilor cuvântătoare

Bucură-te al cetății împărătești adevărat păstor

Bucură-te că al nostru ales povățuitor te-ai arătat
Bucură-te trâmbiță răsunătoare a Duhului Sfânt
Bucură-te cel ascuns întru înalte nevoințe
Bucură-te rază peste tot pământul luminătoare
Bucură-te căci Soarele credinței tuturor ai arătat
Bucură-te strălucitor praznic preaîncununat
Bucură-te că Ortodoxia cu multă însuflețire-ai apărât
Bucură-te Sfinte Fotie, de-Dumnezeu-cuvântătorule,
Preafericite!

Condacul 2

La un nou apostol te-a trimis pe tine Dumnezeu, om ceresc și înger pământesc, căci împletind întreit sfântă cântare, ai făcut pe oameni împreună cu îngerii a cânta lui Dumnezeu: Aliluia!

Icosul 2

Nou luminător lumii ești dumnezeiescule Fotie, că începând cercetarea și prigonirea credincioșilor, mai întâi, lucrătorii fărădelegii bătut-au păstorii ca mai apoi cu lesnire să risipească turma, peste care biruind cu tărie, de la noi auzi:

Bucură-te păzitor neostoit al turmei tale
Bucură-te rugător fierbinte către Domnul
Bucură-te neînfricat mărturisitor al dreptății
Bucură-te nebiruit muștrător al nedreptății
Bucură-te cel cu mare bărbăție în prigoană
Bucură-te că pe cei dreptslăvitori i-ai întărit
Bucură-te că pe eretici i-ai afurisit
Bucură-te lauda ortodocșilor

Bucură-te rană nevindecată a latinilor
Bucură-te Sfinte Fotie, de-Dumnezeu-cuvântătorule,
Preafericite!

Condacul 3

Biserica se veseleşte Părinte, văzând pe păstorul ei punându-şi sufletul pentru oi, iar cetele arhanghelilor, ale serafimilor şi heruvimilor dimpreună cu toate oştile cereşti, viersuiesc dimpreună cu noi cântarea: Aliluia!

Icosul 3

Neiubind, Părinte, slava şi cinstea cea de puţină vreme, ai dobândit prieteni pe Dumnezeu, pe sfinţi şi pe îngeri, mărturisind adevărul şi dreptatea, pentru aceasta-ţi cântăm:

Bucură-te că din viaţă cu sfinţii te-ai numărat
Bucură-te cu Ioan Gură de Aur împreună vorbitorule
Bucură-te cu Grigorie Teologul împreună teologule
Bucură-te cu Marele Vasilie dimpreună liturghisitorule
Bucură-te că în pătimiri fiind, mărturisitor te arătai
Bucură-te că fiind prigonit, pentru Hristos te bucurai
Bucură-te cuvânt credincios, drept şi sfânt
Bucură-te că nu ai suferit tăgăduirea dreptei credinţe
Bucură-te cel ce ai lepădat dogma apusenilor
Bucură-te Sfinte Fotie, de-Dumnezeu-cuvântătorule,
Preafericite!

Condacul 4

Al Treimii slujitor și al soboarelor apostolești apărător, ai întărit predaniile Sfinților Părinți cu neclintită credință, învățând cântarea: Aliluia!

Icosul 4

Primind înștiințare de la cei din Apus, te-ai gătit tu și însoțitorii pentru mărturisirea adevărului, iar aceia se bucurau gândind că te vei pleca la a lor rea cugetare, dar tu ca un stâlp neclintit ai rămas neînvinș, pentru care te laudăm așa:

Bucură-te că de reaua înștiințare nu te-ai spăimântat
Bucură-te întru smerenie slujitor al Treimii
Bucură-te apărătorule al predaniilor apostolești
Bucură-te întăritorule al celor șapte soboare
Bucură-te foc arzător asupra ereticilor
Bucură-te căci cu veselie te găteai pentru primejdii
Bucură-te pentru preoții și norodul de tine povățuit
Bucură-te că liturghisind cu Hristos te-ai unit
Bucură-te al Împăratului Ceresc ostaș neclintit
Bucură-te Sfinte Fotie, de-Dumnezeu-cuvântătorule,
Preafericite!

Condacul 5

La alegerea tuturor ai fost ridicat în scaunul patriarhiei prin descoperire de sus, și fiind pus ca o lumină în sfeșnic, ca un soare ai luminat deopotrivă Răsăritul și Apusul, slăvind pe Hristos cântându-i: Aliluia!

Icosul 5

La auzirea cinstului tău nume se spăimântează și tremură mincinoșii dascăli latinești, ce peste tot pământul râvneau a-și întinde ereziile, iar tu ca o lumină ai alungat întunecimea, pentru care te lăudăm:

Bucură-te bucuria ortodocșilor
Bucură-te ierarh preabun al lui Hristos
Bucură-te că buzele tuturor pomeneau al tău nume
Bucură-te marele păstor și întâistătător Bisericii
Bucură-te lumină ce alungi întunericul minciunii
Bucură-te că ai spăimântat pe papa cel eretic
Bucură-te că l-ai îngrozit pe tatăl lor Satana
Bucură-te că te-ai ostășit până la sânge
Bucură-te Sfinte Fotie, de-Dumnezeu-cuvântătorule,
Preafericite!

Condacul 6

Ue când ți-ai arătat vitejia și iscusința în sfintele scripturi, neîncetat îți căutau toți pricini nedrepte, ca din scaun și din mijlocul turmei scoțându-te, să te piardă desăvârșit, iar tu pentru toate, cu mulțumire laudă lui Dumnezeu cântai: Aliluia!

Icosul 6

Iremurând și temându-ne cu frică mare, căci cunoaștem păcatele noastre cele multe, cădem la tine, sfinte Fotie, și te

rugăm: întărește credința, liniștește Biserica și izbăvește-o grabnic de amăgirile trădării, ca să-ți cântăm:

Bucură-te viteazule și iscusitul învățător în scripturi

Bucură-te părinte, neîncetat prigonit

Bucură-te că pricini nedrepte asupra ta au adus

Bucură-te că pierderea ta de pe pământ, ereticii foarte o doreau

Bucură-te al binecredincioșilor cu Sfintele Taine cuminecător

Bucură-te că pentru Hristos rabzi izgonire

Bucură-te că pe drum multe răni ai suferit

Bucură-te că ai lăsat cetatea cea pământească

Bucură-te că te-ai mutat la împărăția cerească

Bucură-te Sfinte Fotie, de-Dumnezeu-cuvântătorule,
Preafericite!

Condacul 7

Nici chinul, nici prigoana, nici foamea, nici sabia, nici moartea nu au putut, părinte, să te despartă de dragostea Mântuitorului Hristos, pentru care ai dobândit împărăția cerească, și acum cu îngerii cânți în ceruri: Aliluia!

Icosul 7

Uin depărtări glasul ți s-a auzit, pe latini strașnic vădind de lepădare, iar poporul binecredincios cu binecuvântări și drepte povățuiri îl călăuzeai, pentru care cu laude te ferim:

Bucură-te că de foame și de sete nu ai slăbit

Bucură-te că prigoana și sabia nu te-au înfricoșat

Bucură-te că moartea o socoteai viață veșnică
Bucură-te că de dragostea lui Hristos erai cuprins
Bucură-te că departe fiind, adevărul neîncetat îl propovăduiai
Bucură-te că n-au putut cu îmbunări și cu măririi să te
biruiască

Bucură-te că ai dobândit veșnica împărăție
Bucură-te Sfinte Fotie, de-Dumnezeu-cuvântătorule,
Preafericite!

Condacul 8

Învățătură străină de adevărata credință, în acele vremi papa al
Romei ridicând, se sârguia a o răspândi în tot pământul; iar tu
degrab cu limba ta cea de ritor iscusită, pretutindeni trimis-ai
învățături cu însemnări din Sfânta Scriptură, iar osteneala ta
văzând-o dreptcredincioșii, pe Dumnezeu îl laudau zicând:
Aliluia!

Icosul 8

Lu mare râvnă ai lepădat meșteșugita și vicleana dogmă prin
care Duhul purcede și de la Fiul, asemănându-te Apostolului
Pavel care anatemei a dat pe cei ce răstălmăcesc Credința
Ortodoxă, la fel și tu sub greu blestem i-ai aruncat, iar
credincioșii bucurându-se îți cântă:

Bucură-te că învățătură străină nu ai primit
Bucură-te că pe ticălosul papă de eres l-ai vădit
Bucură-te că potrivit te-ai făcut relelor nădăjduiri
Bucură-te fiule al lui Dumnezeu după har
Bucură-te râvnitorule al dogmelor ortodoxe

Bucură-te căci cu Pavel Apostolul te-ai asemănat
Bucură-te căci cu greu blestem pe latini i-ai împovărat
Bucură-te că ai trimis pretutindeni învățătura adevăratei
credințe

Bucură-te Sfinte Fotie, de-Dumnezeu-cuvântătorule,
Preafericite!

Condacul 9

Pe Stăpânul și Arhiereul cel veșnic, pe Domnul nostru Iisus
Hristos L-ai mărturisit de o ființă și pururea născut din Tatăl,
iar pe Duhul Sfânt purcezător numai din Tatăl, slavă Treimeii
celeii de o ființă și nedespărțite, căreia-i cântăm: Aliluia!

Icosul 9

La un nou apostol, de Dumnezeu fiind trimis la propovăduire,
degrab ai smuls din rădăcină spinii relei credințe, și arând
ogorul inimilor cel înțelenit al credincioșilor, ai semănat
dumnezeiasca sămânță care în inimile noastre a răsărit, pentru
care te binecuvântăm zicând:

Bucură-te nou apostol al întregii lumi

Bucură-te al Duhului Sfânt drept mărturisitor

Bucură-te binecuvântatule de Dumnezeu slăvite

Bucură-te cela ce purcederea Duhului ai mărturisit-o numai
din Tatăl a fi

Bucură-te întărirea învățăturii Sfintei Treimi

Bucură-te veselia credincioșilor

Bucură-te semănătorul seminței celeii bune

Bucură-te că au rodit ostenele tale

Bucură-te că până la noi a ajuns sămânța cuvintelor tale
Bucură-te Sfinte Fotie, de-Dumnezeu-cuvântătorule,
Preafericite!

Condacul 10

În surghiun fiind nu ți-ai oprit mâna de la a scie, nici gura a mărturisi cuvintele cele sfinte întărite pe piatra Hristos, și întru bucuria Duhului Sfânt cântai: Aliluia!

Icosul 10

Urredința ta numai spre unul Dumnezeu având, cu adevărat nu ți-a fost deșartă, căci prin aceasta multă nădejde, răbdare și putere ai dobândit, iar de la noi primește unele ca acestea:

Bucură-te că în surghiun ai fost trimis

Bucură-te că multe neazuri fiii cei diavolești ți-au pricinuit

Bucură-te că mâna ta nu a zăbovit a scie

Bucură-te că gura ta pe Hristos adevărul a mărturisit

Bucură-te dreptule că pentru dreptate ești prigonit

Bucură-te sfinte căci cu sfinții te sălășluiești

Bucură-te nădejdea credincioșilor după Dumnezeu

Bucură-te că răbdarea ți-a fost îmbrăcăminte

Bucură-te Sfinte Fotie, de-Dumnezeu-cuvântătorule,
Preafericite!

Condacul 11

Apropiindu-se vremea și sfârșitul veacurilor, mândrul Veliar cu pași repezi venind ca un leu caută să înghită pe toți aleșii lui Dumnezeu; dar tu sfinte l-ai biruit și-ntru toate neputincios l-ai vădit, laudând pe Dumnezeu Cel ce te întărea cu cântarea: Aliluia!

Icosul 11

Până la sfârșit toate pătimirile și ispitele le-ai răbdat și-ntru toate vesel arătându-te, al tău cinstit suflet în mâna lui Hristos l-ai dat, pentru care-ți grăim așa:

Bucură-te că viclesugurile diavolului cu rugăciunea le-ai risipit

Bucură-te supătorule al mândriei latinești

Bucură-te rană nevindecată a slugilor diavolești

Bucură-te vădire a înșelăciunilor

Bucură-te că mai înainte ai cunoscut al tău sfârșit mucenicesc

Bucură-te că nicidecum de cumplita moarte nu te-ai spăimântat

Bucură-te că chinurile cele cumplite cu vitejie le-ai răbdat

Bucură-te că te-ai odihnit după multe osteneli

Bucură-te că ai trecut la locașurile sfinților

Bucură-te că acolo de Domnul și de sfinți ești întâmpinat

Bucură-te că te-ai învrednicit de-a dreapta Domnului a ședei

Bucură-te Sfinte Fotie, de-Dumnezeu-cuvântătorule,
Preafericite!

Condacul 12

Ueși sub pământ ai apus, dar cu sufletul viezi pururea în ceruri și te rogi pentru cei ce săvârșesc sfântă pomenirea ta, bucurându-te cu cei ce cântă: Aliluia!

Icosul 12

Milostiv fii nouă părinte și mângâietor în pătimiri, căci cumplită prigoană s-a ridicat asupra Bisericii lui Dumnezeu și foarte strâmtorându-ne, nu avem alt ajutor de niciunde, ci spre tine nădăjduind strigăm așa:

Bucură-te că în Biserica lui Hristos toți te laudăm
Bucură-te că înaintea sfintei tale icoane cu dragoste ne rugăm
Bucură-te ajutorul celor din nevoi
Bucură-te întăritorul al celor neputincioși
Bucură-te sprijinitorul celor prigonți
Bucură-te cel cu îngerești laude preamărit
Bucură-te că pomenirea ta de toată Biserica se cinstește
Bucură-te cu toți ortodocșii care te cheamă în rugăciune
Bucură-te moștenitorule al Împărăției celei Cerești
Bucură-te mijlocitorul mântuirii noastre
Bucură-te Sfinte Fotie, de-Dumnezeu-cuvântătorule,
Preafericite!

Condacul 13

U, întru tot laudate și mult pătimitorule mărturisitor Fotie, primește de la noi aceste smerite laude și mijlocește la

scaunul Sfintei Treimi curmarea prigoanei, dând tărie, iertare și milă celor prigoniți pentru dreapta credință, ca să cântăm lui Dumnezeu cântarea: Aliluia (acest Condac se rostește de trei ori)

Apoi Icosul 1 și Condacul 1

CINSTITA VIEȚUIRE A CELUI ÎNTRE SFINȚI PĂRINTELE NOSTRU GRIGORIE PALAMA, ARHIEPISCOPUL TESALONICULUI

Acest fiu al dumnezeieștii și neînseratei lumini, cu adevărat om al lui Dumnezeu și minunat slujitor al lui Hristos, era din Asia, din părinți de neam și slăviți. S-a silit să-și împodobească cu virtute și învățătură nu numai pe omul cel din afară și văzut, ci cu desăvârșire pe cel lăuntric și nevăzut. Pe când se afla de vârstă pruncească, tatăl se săvârșește. Maica sa îl învață crescându-l atât pe el, cât și pe frații și surorile lui în petrecerea după legile Domnului și din Sfintele Scripturi. Ajunge totodată un bun cunoscător și al învățaturii lumești, căci s-a făcut următor învățaților dascăli.

Grigorie, înțelept din fire, având o preabună râvnă, adună în scurtă vreme tot felul de cunoștințe, încât, ajungând la vârsta de douăzeci de ani și socotind pe toate ca o nimica și mai înșelătoare decât visurile, se încredințează lui Dumnezeu, pricina și Dătătorul oricărei înțelepciuni, și printr-o viețuire mai sporită își afierosește Lui toată virtutea sa. De aceea descoperă maicii sale dorirea petrecerii în Hristos, dragostea arzândă ce-o avea de multă vreme pentru Dumnezeu. Tot acum Cuviosul pricepe că și

ea tănuiește de mult aceeași dorire, desfătându-se în duhul cu cele deopotrivă. Adunând așadar în preajmă pe prunci, maica se veselește: «*Iată eu și pruncii pe care mi i-a dat Dumnezeu!*». Apoi, voind a afla gândurile cu care se însoțea în cele duhovnicești, își arată dorirea fratelui cel mare. Acesta, grăind cu multă inimă, îl sfătuiește la rându-i spre aceleași doriri, îndemnându-l să fugă din lume. Astfel, după îndemnul evanghelic, împărțindu-și toată averea săracilor, lasă ușurat cinstirile lumești și zarva din palatele împărătești, urmând lui Hristos. Este mai apoi urmat de frații lui, după puțină vreme, în Sfântul Munte al Athonului, iar maica și surorile sale se închinoviază într-o mănăstire de maici.

Lăsând apoi pe frați să viețuiască într-o mănăstire de obște, Cuviosul alege să intre sub ascultarea unui bătrân îmbunătățit numit Nicodim, trăitor în liniștirea pentru Dumnezeu. De la acesta deprinde cu fapta smerenia duhului, punându-se sub toată porunca și toată virtutea, dobândind în chip tainic sprijinul și milostivirea nebiruită a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu. După mutarea lui Nicodim către Dumnezeu, viețuiește câțiva ani în Marea Lavră cu multă râvnă în cele duhovnicești. Apoi, de dragul liniștirii, lasă Marea Lavră și îmbrățișează pustia, unde se dă pe sineși osteneșilor peste fire, aprins fiind de râvnă și dorind neostoit să fie neîncetat cu Dumnezeu. Nevoindu-se cu lucrarea rugăciunii necurmăte, biruie poftetele trupului și luptele dracilor înălțându-și mintea către Dumnezeu, dobândește cu lacrimi și privegheri a sufletului curăție, făcându-se vas ales al harurilor dumnezeiescului Duh, fiind miluit chiar cu dumnezeiești arătări. Vrednic de laudat e faptul că lăsând Athosul și sălășluindu-se în

cetatea Tesalonicului din pricina năvălirilor ismailiților, nu-și lasă felul său aspru de a viețui, chiar și atunci când va pribegi, din răutatea lumii, și în alte cetăți.

După mulți ani, dobândind desăvârșit curăția trupului și a sufletului, cu voia lui Dumnezeu este așezat în vrednicia preoțească. Ca și cum s-ar fi aflat fără trup petrecând, săvârșea Sfintele Taine și era, ca să spunem așa, afară de el însuși, încât cei ce-l priveau se pocăiau doar văzându-l. Era cu adevărat mare și era cunoscut de cei care viețuiau după rânduiala lui Dumnezeu, ca fiind purtător de Duh.

Astfel se arăta privirilor celor care-l cunoșteau: având stăpânire asupra dracilor, izbăvind pe cei cuprinși de uneltirile lor; făcând ca pomii cei neroditori să rodească; văzând mai dinainte cele viitoare; aflându-se împodobit cu toate harurile dumnezeiescului Duh. Fiindcă lucrarea poruncilor stă în puterea noastră, și fără ostenele nu este încununare și nici arătare a credinței - căci împreună-lucrarea faptei bune și a bunelor doriri înalță pe omul care trăiește după Dumnezeu -, pentru aceasta a îngăduit Dumnezeu să cadă acest mare bărbat în felurite și neconținute ispite, ca prin toate acestea să se arate cu adevărat vrednic. Ce minte poate să-și închipuie cele prin care a trecut? Ce cuvânt poate zugrăvi uneltirile mai aprige decât cele dinainte ale cumplitului vrăjmaș, învinuirile și bârfele aduse lui de noii luptători împotriva lui Dumnezeu? Cine poate să spună cât de mult a luptat pentru credință timp de douăzeci și trei de ani, pătîmind din partea vrăjmașilor vătămări și felurite prihane?

Ereticul latin Varlaam din Calabria, care se credea grozav în lumeasca înțelepciune și socotind în deșertăciunea cugetelor

sale, că știe toate, pornește război cumplit împotriva Bisericii lui Hristos, a dreptei noastre credințe ortodoxe și a tuturor celor care o țin cu tărie. Varlaam învață nebunește că harul deopotrivă părtaș Tatălui și Fiului și Sfântului Duh și lumina veacului ce va să fie, prin care vor străluci și dreptii ca soarele, în chipul în care și Hristos a arătat-o strălucind ca soarele pe Muntele Taborului, și, pe scurt, toată puterea și lucrarea Dumnezeirii triipostatice, este cu totul deosebită de firea dumnezeiască și este materialnică. Iar pe cei care cugetau drept, că acea dumnezeiască lumină este nematerialnică și că toată puterea și lucrarea dumnezeiască nu sunt nicidecum însușiri noi printre cele firești ale lui Dumnezeu, pe toți aceștia, prin cuvinte și prin scrieri mari, îi numește închinători la doi dumnezei și închinători la mai mulți dumnezei, după cum se numesc și iudeii Sabelie și Arie.

Pentru a vădi rătăcirea lui Varlaam, Biserica a trimis la Constantinopol pe dumnezeiescul Grigorie, ca mărturisitor al credinței și cunoscut apărător, dar, mai bine-spus, ca arătător și învinuit. Dumnezeiescul împărat Andronic al patrulea Paleologul, apărător al dreptei credințe, cheamă la mărturisire sfântul sinod. Venind la acest sobor și Varlaam - cu ereticele învățături pomenite și cu învinuirile aduse credincioșilor-, marele Grigorie, plin de dumnezeiescul Duh și îmbrăcat cu putere nebiruită, astupă acea gură deschisă împotriva lui Dumnezeu și în sfârșit o biruie prefăcând-o în cenușă prin însuflețitele cuvinte și prin scrieri, nimicind ereziile cele asemenea ghimpilor. *Neputând răbda rușinea, Varlaam vrăjmașul dreptei credințe află scăpare între catolici, de unde și venise.* În sinod, Grigorie, după ce muștră pe

Varlaam, muștră și pe Polichindin prin cuvinte potrivnice, făcând de ocară scrierile acestuia. Cu toate acestea, iubitorii acestor eresuri nu zăboveau a război Biserica lui Dumnezeu.

Silit mai mult de sfântul sinod și chiar de împărat, și înainte de toate prin voia dumnezeiască, Grigorie este înduplecat a primi ridicarea în scaunul arhiepiscopal, pentru a păstori sfânta Biserică a Tesalonicului. Împodobit fiind cu astfel de har, luptă cu mai multă bărbăție și stăruință pentru credința ortodoxă. Pe mulții, cumpliții și viclenii prieteni ai lui Achindin și Varlaam, care se arătau ca niște pui înverșunați ai unor fiare sălbatice precum învățăturile și scrierile lor, i-a amuțit cu felurite lămuriri, prin cuvântări și scrieri de Dumnezeu insuflate, nu o dată sau de două ori, sau de trei ori, ci de multe ori și în multe împrejurări, nu numai în vremea unui împărat ori patriarh, ci de-a lungul domniei a trei împărați, care au luat sceptrul împărăției unul după altul, și tot atâtor patriarhi și sinoade. Ci în sfârșit i-a biruit. Unii îndărătnici, socotind o nimica dreptatea dumnezeiască, au rămas în rătăcirea lor, fapt petrecut cu toate ereziile de până astăzi.

Pe scurt, acestea și atât de mari sunt biruințele marelui Grigorie împotriva răucredincioșilor. Dar Dumnezeu, pe căi neștiute, îl trimite învățător și în Răsărit. Din Tesalonic este trimis în Constantinopol ca să potolească certurile dintre împărați. Este prins însă de agareni și ținut în stăpânirea lor un an întreg. Ca un luptător călătorește din loc în loc și din cetate în cetate, propovăduind cu mult curaj Evanghelia lui Hristos. Pe cei tari îi întărea și mai mult și-i sfătuia să stăruie în credință, iar pe cei șovăielnici, poticniți în credință, ce-i puneau întrebări cu

privire la cele ce se petreceau în acea vreme, îi sprijinea cu înțelepciune dumnezeiască, dându-le lămuriri înțelepte tuturor întrebărilor ce i le puneau. Iar celorlalți, care s-au rupt în chip nebunesc de Biserică și batjocoritori ai învățăturilor ortodoxe: a iconomiei întrupării Domnului și Dumnezeului nostru, de cinstita cruce, de cinstitele icoane cărora ne închinăm, de multe ori le vorbea cu îndrăzneală. Mai mult încă le tâlcuia și cele despre Mahomed, răspunzând și altor multe întrebări. Prin răspunsurile pe care le dădea, pe unii îi uimea, iar alții se puneau împotriva lui, făcându-i a-și întinde mâinile asupra lui și i-ar fi pus mucenicește capăt zilelor dacă, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, n-ar fi fost cruțat cu nădejdea răscumpărării sale cu bani. Petrecându-se una ca aceasta, marele Grigorie este slobozit de creștinii iubitori de Hristos. Și așa a plecat îndată, mucenic nesângerat, la turma sa.

Pe lângă multele și marile daruri ce le avea, este împodobit cu semnele lui Hristos, asemeni lui Pavel, de pătimirile lui Hristos (Col. I, 24). Iar ca să arătăm osebitele lui însușiri, le vom numi pe acestea: peste măsură de blând și smerit, însă când era vorba de Dumnezeu și de cele dumnezeiești era în acestea mare luptător însă fără ură, căutând atât cât îi sta în putință, să răsplătească cu bine pe cei care se purtau rău cu el; nu primea cu ușurință cuvintele ce se spuneau împotriva unora; era răbdător și cu suflet mare în ispitele ce veneau asupra lui adesea; era mai presus de orice îndulcire și slavă deșartă, totdeauna cu simplitate în trebuințele firești, deși cu vremea trupul îi slăbise cu totul; blândețea, liniștea și necurmata bună-voire a sufletului său crescuseră atât de mult, încât aceste

însușiri se arătau și pe dinafară celor care-l priveau; în toate totdeauna înțeleghător, grijuliu și cu bună așezare. Ca urmare a acestor însușiri, ochii lui erau pururea înlăcrimați.

Deci în acest chip și-a pecetluit viața și cuvântul, luptând vitejește de la început până la sfârșit împotriva patimilor și a dracilor, alungând departe de Biserica lui Hristos pe eretici, înfățișând limpede în cuvântări și în scrieri Credința Ortodoxă, pecetluind prin ele toată Scriptura cea insuflată de Dumnezeu, după cum ea însăși este sfârșitul și pecetea viețuirii graiurilor sfinte. A păstorit apostolește turma sa vreme de treisprezece ani, împodobindu-o cu înțelepte propovăduiri, conducându-o în cele din urmă spre staulul cel ceresc. Și, ca să spunem așa, spre a se arăta ajutor de obște și al ortodocșilor în viață și al celor ce vor fi, s-a mutat la viața cea mai presus de lume în anul 1362 de la Hristos, trăind cu totul 63 de ani. Duhul și l-a dat în mâinile lui Dumnezeu, lăsând norodului sfințitele lui moaște.

Trupul lui cel cu bună mireasmă și astăzi se păstrează în Mitropolia din Tesalonic, dăruind celor care-l cinstesc cu credință izbăvire de felurite boli, în mâhniri ușurare, în prigoane grabnică ajutorare, mărturisitorilor arătându-se pavăză în mucenicie.

TROPARUL sfântului Grigorie, glasul 8:

Luminătorule al drepte credințe, sprijinul Bisericii și învățătorule, podoaba monahilor, apărătorul cel nebiruit al teologilor, făcătorule de minuni Grigorie, lauda Tesalonicului, propovăduitorule al harului, roagă-te pururea să se mântuiască sufletele noastre.

CONDACUL sfântului, glasul al 8-lea:

Pe tine, organul înțelepciunii, cel sfințit și dumnezeiesc, trâmbița cuvântării de Dumnezeu cea strălucită, cu un glas te laudăm, Grigorie de Dumnezeu grăitorule. Ci, cel ce stai ca o minte înaintea Minții celei dintâi, către Dânsul îndreptează mintea noastră, Părinte Grigorie, ca să strigăm ție: Bucură-te, propovăduitorule al harului!

**ACATISTUL SFÂNTULUI
GRIGORIE PALAMA,
ARHIEPISCOPUL
TESALONICULUI**

~ 14 noiembrie ~

Condacul 1

Pe păstorul Tesalonicului, cel prea vrednic și pe luminătorul Bisericii cel prealuminaat, să-l laudăm în cântări dumnezeiești; căci s-a arătat locaș al luminii celei nepătrunse și dăruiește luminare și har îmbelșugat tuturor celor ce strigă: bucură-te, Prea Sfinte Părinte Grigorie!

Icosul 1

„nger în lume, văzător al celor de sus, te-ai arătat Grigorie preafericite și cu viața ta cea dumnezeiască te-ai învrednicit de

daruri îngerești; pentru aceea, minunându-ne de strălucirea ta, Părinte, strigăm:

Bucură-te, cel prin care lumina dumnezeiască strălucește
Bucură-te, cel prin care întunericul a fost alungat
Bucură-te, pajiște prea bine mirositoare a înțelepciunii
Bucură-te, părtaș al învățaturii celei prea bune
Bucură-te, înălțime neajunsă cu privirea a celor înalte
Bucură-te, adânc neatins al darurilor duhovnicești
Bucură-te, strălucire a Bisericii
Bucură-te, că te-ai arătat întărire a ortodocșilor
Bucură-te, al credinței luminător prea luminat
Bucură-te, făclie de nepătruns a harului
Bucură-te, prin care grăitorii de nebunii vor tăcea
Bucură-te, prin care grăitorii de Dumnezeu se vor bucura
Bucură-te, Prea Sfinte Părinte Grigorie!

Condacul 2

Uchii sufletului tău, din tinerețe, Părinte, la Hristos Împăratul ridicându-ți, ți-ai întors fața ta de la curțile împărătești și slava celor pământești ai părăsit și cu nevoie duhovnicești urmând pe Domnul, ai auzit: Aliluia!

Icosul 2

Ioată știința cea din afară ai dobândit, prea fericite, ca un cunoscător și prea înțelept, dar te-ai arătat, mai apoi, înfocat iubitor al frumuseții celei nepieritoare a înțelepciunii lui Dumnezeu, Grigorie, înțelepțind cu dumnezeieștile tale cuvinte, pe acei care cu evlavie strigă către tine:

Bucură-te, carte a purtărilor celor cuvioase
Bucură-te, vistierie a luminii celei nematerialnice
Bucură-te, pom cel mult roditor cu rădăcini de lumină
Bucură-te, al evlaviei binemirositor laur
Bucură-te, floare răsărită din lucrarea cea tainică
Bucură-te, finic plin de roadele rodirii celei sufletești
Bucură-te, că ți-ai întors fața de la rătăcirea cea din lume
Bucură-te, că ai primit harul cel dăruit de Dumnezeu
Bucură-te, slujitor preafierbinte al lui Hristos
Bucură-te, cea ce ești mai presus de ceea ce este stricăcios
Bucură-te, cea ce ai făcut să vieze puterile sufletului
Bucură-te, cea ce ai omorât năvălirile patimilor
Bucură-te, Prea Sfinte Părinte Grigorie!

Condacul 3

Ie-ai îmbrăcat cu putere sfântă în Athos, luând schima monahicească, și în slăbiciunea trupului, te-ai supus pe tine la nevoie, Grigorie fericite, strigând celui ce te întărea pe tine: Aliluia!

Icosul 3

Strălucind cu isihia și cu nevoița stăruitoare, în toate faptele și viețuirea ta, și prin rugăciunea minții te-ai unit cu Mântuitorul în taină, umplându-te de lumina dumnezeiască și luminând pe cei ce strigă către tine:

Bucură-te, candelă a isihiei

Bucură-te, pildă a înfrânării

Bucură-te, lucrător al rugăciunii minții

Bucură-te, comoară a viețuirii adevărate
Bucură-te, vas de mare preț al suflării Mântuitorului
Bucură-te, gură de Dumnezeu purtătoare a vorbirii Duhului
Bucură-te, că ai trecut dincolo de hotarele stricăciunii
Bucură-te, că vezi slava lui Dumnezeu
Bucură-te, cea ce vezi lumina cea dumnezeiască
Bucură-te, cea ce vezi pe Dumnezeu și ești văzut de Acesta
Bucură-te, cea ce ai zădărnicit nebuneștile tâlcuiri
Bucură-te, cea ce ai alungat grozave amenințări
Bucură-te, Prea Sfinte Părinte Grigorie!

Condacul 4

I răind în liniște, ca un înger, Părinte, te-ai umplut de dumnezeiască strălucire, și fiind plin de lumina dumnezeiască, ai ieșit din Athos ca un soare, Grigorie, de Dumnezeu înțelepțitul, încălzindu-i pe cei care strigă: Aliluia!

Icosul 4

Lu dumnezeiesc cuvânt, cu puterea înțelepciunii și cu învățăturile sfinte, ai respins, cugetătorule de Dumnezeu, învățătura cea rea a lui Varlaam, minunându-i pe toți cu harul tău, arătându-te învățător dumnezeiesc celor ce strigă către tine acestea:

Bucură-te, liră a evlaviei
Bucură-te, cădere a necredincioșilor
Bucură-te, mare învățător al Bisericii
Bucură-te, cel plin de strălucire dumnezeiască nematerialnică

Bucură-te, cuvântător prea înțelept al învățăturilor celor drepte

Bucură-te, sabie cu două tăișuri împotriva tuturor vrăjmașilor

Bucură-te, cea ce tai din rădăcină neghinele cugetului

Bucură-te, grădinar al virtuților cerești

Bucură-te, cel mult în cuvântul harului

Bucură-te, cel blând în toate și fără de răutate

Bucură-te, cea ce întărești sufletele credincioșilor

Bucură-te, cea ce arzi pricinile patimilor

Bucură-te, Prea Sfinte Părinte Grigorie!

Condacul 5

U n limba ta grăitoare de cuvinte dumnezeiești, în Sinod cu adevărat ai înfățișat dogmele cele sfinte, Grigorie, ca unul ce ai fost de aceeași simțire cu Părinții, cu care împreună strigi: Aliluia!

Icosul 5

I erarh cugetător de Dumnezeu, vistierie a virtuților și tainic trăitor al dumnezeieștilor înălțări, ai fost cu dumnezeiască alegere păstor al Tesalonicului, dumnezeiesc și înțelept, cuvioase, auzind de la noi acestea:

Bucură-te, gura teologilor

Bucură-te, tăria ortodocșilor

Bucură-te, canon cel preadrept al preoților

Bucură-te, icoană de Dumnezeu făurită a păstorilor

Bucură-te, trâmbiță dumnezeiască a învățăturilor celor sfinte

Bucură-te, izvor de Dumnezeu izvorât, care izvorăște apa cea nouă

Bucură-te, strălucit arhipăstor al Tesalonicului

Bucură-te, apărător dumnezeiesc al Ortodoxiei

Bucură-te, slujitor al luminii dumnezeiești

Bucură-te, învățător al vieții celei neprihănite

Bucură-te, cela ce prin rugăciune curățești întinăciunea sufletelor

Bucură-te, cel ce trezești râvna credincioșilor

Bucură-te, Prea Sfinte Părinte Grigorie!

Condacul 6

Propovăduitor al luminii dumnezeiești cu cuvinte dumnezeiești ai devenit, ca unul ce ai fost părtaș al acesteia încă din această viață, și ai întunecat cu strălucirea cuvintelor pe cei care împotriva acesteia au ridicat glasul, pe toți trezindu-i la adevăr, Grigorie, strigând lui Dumnezeu: Aliluia!

Icosul 6

Strălucind în Sinod, ca un luminat teolog, cu gura înțelepciunii celei de negrăit, ai învățat că ființa lui Dumnezeu este de neîmpărtașit dar lucrarea lui Dumnezeu se împărțășește celor ortodocși, Părinte:

Bucură-te, mare arătător al celor sfinte

Bucură-te, dumnezeiescule arătător de Dumnezeu

Bucură-te, tâlcuitorule al strălucirii celei de sus

Bucură-te, strălucitul scriitor al îndumnezeirii

Bucură-te, dumnezeiescule îndrumător al trezviei minții

Bucură-te, călăuzitorule al rugăciunii celei dinlăuntru
nerătăcite

Bucură-te, că te-ai umplut de daruri dumnezeiești

Bucură-te, că te-ai împărtășit de luminări dumnezeiești

Bucură-te, cela ce ai văzut strălucirea lui Dumnezeu

Bucură-te, cela ce întuneci patimile înțelepților

Bucură-te, temelie a dogmelor ortodoxe

Bucură-te, izvor de ape dumnezeiești

Bucură-te, Prea Sfinte Părinte Grigorie!

Condacul 7

Mare între ierarhi cu adevărat te-ai arătat, Grigorie înțelepte,
descoperitor al celor dumnezeiești, ca unul ce ai dus viața ca
a Apostolilor și te-ai împodobit cu minunatele lor înfăptuiri,
Cuvioase, și pe toți ai ridicat să cânte: Aliluia!

Icosul 7

Nectar dumnezeiesc nematerialnic și mană hrănitoare de suflet
și miere din piatră izvorâtă, cum a spus David Împăratul, sunt
întocmirile cuvintelor tale, Grigorie preaminunate, bucurându-i
pe cei ce strigă unele ca acestea:

Bucură-te, limbă preadulce

Bucură-te, vedere dumnezeiască

Bucură-te, următor al Mântuitorului și cel de un chip cu El

Bucură-te, râvnitor al Părinților și dimpreună cu ei sălășliitor

Bucură-te, cerească boare care împrăștezi sufletele

Bucură-te, duhovnicească rouă care ne răcorești prigonirile

Bucură-te, mireasmă sfântă a viețuirii celei curate

Bucură-te, hrană desăvârșită a ospățului sufletesc
Bucură-te, vas al nectarului celui nemuritor
Bucură-te, muștrător al mincinoaselor învățători
Bucură-te, far dumnezeiesc al celor înțelepți
Bucură-te, călăuza neamurilor ortodoxe
Bucură-te, Prea Sfinte Părinte Grigorie!

Condacul 8

Har străin s-a dat, îmbelșugat în revărsare, buzelor tale,
arătătorule de Dumnezeu, din tine un râu mare ca din Rai
izvorând, Grigorie, care udă Biserica toată, strigând Domnului:
Aliluia!

Icosul 8

Muntele Athonului, Părinte, împreună cu Tesalonicul, vestesc
strălucitele tale lupte, și toată Biserica credincioșilor te
cinstește ca pe un dumnezeiesc arătător al înțeleșului luminii
celei mai presus de minte, prin care luminezi pe cei ce strigă:

Bucură-te, gura cea purtătoare de lumină
Bucură-te, vasul cel de mir purtător
Bucură-te, organ al strălucirii celor trei sori
Bucură-te, țarină desăvârșită a isihiei
Bucură-te, casă de Dumnezeu luminată a lucrării celei
dumnezeiești
Bucură-te, bogăție de neînchipuit a viețuirii în duh
Bucură-te, că ai primit daruri dumnezeiești
Bucură-te, că ai răsturnat vorbăria deșartă a lui Varlaam
Bucură-te, cel prin care Athosul este cinstit

Bucură-te, faimă strălucită a Tesalonicului
Bucură-te, putere neclintită a Ortodoxiei
Bucură-te, Prea Sfinte Părinte Grigorie!

Condacul 9

Kâuri din pântecelile tale curg, prin tainică revărsare din cer,
cum a spus Mântuitorul, Părinte cuvioase Grigorie, adăpând
inimile însetate cu apa vieții, strigând lui Dumnezeu: Aliluia!

Icosul 9

Lu ușurință, Părinte, ai îndurat feluritele încercări, pentru
mărturisirea cea bună, și precum aurul în foc încercat fiind,
tuturor ai strălucit, urcând spre cele mai bune pe acei care cu
evlavie îți strigă ție acestea:

Bucură-te, piatră a curajului

Bucură-te, stâncă a răbdării

Bucură-te, cela ce nu te înfricoșezi de a ispitelor năvală

Bucură-te, cel care ai stins focul patimilor

Bucură-te, zid de neclintit al Bisericii lui Hristos

Bucură-te, făclie mult luminoasă a poporului binecredincios

Bucură-te, că ai îndurat necazurile cu bucurie

Bucură-te, că Domnului te-ai înfățișat cu slavă

Bucură-te, propovăduitor al tainelor lui Dumnezeu

Bucură-te, cel ce dai credincioșilor cele mântuitoare

Bucură-te, al sufletelor iconom dumnezeiesc

Bucură-te, prieten preaîndumnezeit al lui Hristos

Bucură-te, Prea Sfinte Părinte Grigorie!

Condacul 10

Lu cuvintele gurii tale, credința ortodoxă se propovăduiește în Duhul cel Dumnezeiesc; căci, dumnezeieștilor Părinți de altădată împreună-viețuitor și împreună-simțitor făcându-te, graiurile lor laolaltă le-ai pus, Cuvioase, strigând: Aliluia!

Icosul 10

Lu razele luminii celei necreate hrănindu-te, a celei ce a strălucit pe Tabor, slava și frumusețea și strălucirea acesteia le arăți cu sfințenie, și-i trezești, Sfinte, spre împărtășire, pe cei ce strigă acestea:

Bucură-te, al luminii celei necreate tainic cunoscător
Bucură-te, al patimilor ucigătoare de suflet izbăvitor
Bucură-te, al slavei celei viitoare pregustare
Bucură-te, al sufletelor celor întristate mângâiere
Bucură-te, că ai arătat nebună înțelepciunea lui Varlaam
Bucură-te, că ai făcut cunoscută bucuria Duhului
Bucură-te, podoabă dumnezeiască a arhierilor
Bucură-te, vistierie luminoasă a teologiei
Bucură-te, oglindă a luminii celei nemateriale
Bucură-te, seceră a învățăturilor celor latine
Bucură-te, bucurie a ortodocșilor și cinste
Bucură-te, cel ce faci să se plece fruntea dușmanilor
Bucură-te, Prea Sfinte Părinte Grigorie!

Condacul 11

Lu înaltă cugetare și cu înțelepciune dumnezeiască ai propovăduit mărețiile lui Dumnezeu și faci să crească darurile

roadelor celor dumnezeiești ale Duhului, Grigorie, celor curați cu Duhul, de care se împărtășesc cei ce strigă: Aliluia!

Icosul 11

Luminătoare cu razele virtuților s-a arătat vița ta, Grigorie grăitorule de Dumnezeu, și plină de lumină cu adevărat mărturisirea ta fericite; căci lui Dumnezeu îi duci cu învățăturile tale pe toți cei care strigă unele ca acestea:

Bucură-te, izvor al învățaturii

Bucură-te, temelie a Ortodoxiei

Bucură-te, pildă de viețuire sfântă

Bucură-te, diademă a Bisericii celei sfinte

Bucură-te, minunat tâlcuitor al vieții de curățenie

Bucură-te, grăitor sfânt al cuvântului harului

Bucură-te, cel care curățești toată întinăciunea sufletelor

Bucură-te, că ne îndrepti pe a mântuirii cale

Bucură-te, făclie a strălucirilor celor nemateriale

Bucură-te, luminător al cunoștințelor celor de sus

Bucură-te, prin care Biserica dănuiește

Bucură-te, prin care credinciosul dumnezeiește se bucură

Bucură-te, Prea Sfinte Părinte Grigorie!

Condacul 12

Har dumnezeiesc cerem, și mântuirea sufletelor, Grigorie, înțelepte Ierarhe, pentru cei ce vin la tine cu evlavie și cinstesc luptele tale cele strălucite; căci ca un slujitor lumină strălucești celor ce strigă: Aliluia!

Icosul 12

Uântând suferințele tale și dumnezeieștile lupte, pe care le-ai săvârșit pentru Biserică, ceata binecredincioșilor totdeauna te laudă pe tine, Grigorie, și cu gură mulțumitoare, strigă către tine neîncetat unele ca acestea:

Bucură-te, tărie a Bisericii

Bucură-te, neîntrecut vorbitor al credinței

Bucură-te, cel care ai rușinat pe vorbărețul Achindin

Bucură-te, cel care ai arătat puterea cea dăruită de Dumnezeu

Bucură-te, cel care împreună cu Apostolii sălășluiești, ca unul ce i-ai urmat în toate

Bucură-te, părtaș al răsăritului izvorât din Dumnezeu

Bucură-te, luceafăr strălucitor al Tesalonicului

Bucură-te, dulceață a sufletului meu

Bucură-te, luptător dumnezeiesc al Ortodoxiei

Bucură-te, strălucire a bisericii tale celei cinstite

Bucură-te, dulce strălucire a poporului tău credincios

Bucură-te, Prea Sfinte Părinte Grigorie!

Condacul 13

U, Dumnezeiescule Părinte, cunoscător al tainelor celor negrăite, Grigorie, culme a Părinților, primește glasurile poporului tău, și dăruiește acoperământul tău tuturor; căci cu credință alergăm și Sfintei Treimi strigăm: Aliluia! (acest Condac se zice de trei ori)

Apoi iarăși se zice Icosul 1 și Condacul 1

CINSTITA VIETUIRE A PREACUVIOSULUI PĂRINTELUI NOSTRU MARCU EUGENICUL, EPISCOPUL EFESULUI

Părintele nostru între sfinți Marcu Eugenicul (1392-1444), mitropolitul Efesului, s-a născut Manuel, din părinții Gheorghe și Maria, amândoi din neam credincios și viță slăvită în Constantinopol, capitala Imperiului Roman și a Patriarhatului Ecumenic al Bisericii Ortodoxe.

În vremea aceea, partea răsăriteană a Imperiului fusese cucerită de turci, și împăratul Manuel căuta să încheie o înțelegere cu papa Martin V, nădăjduind să adune un sinod ecumenic pentru a pregăti unirea catolicilor cu Biserica Ortodoxă, și prin aceasta să dobândească oștiri din partea monarhiilor din Apus. După neizbutita cucerire asupra Constantinopolului din 1422 de către sultanul Murad II, noul împărat Ioan VIII Paleologul leagă iar înțelegeri cu noul papă, Eugenie IV, punând început pregătirilor pentru un sinod ecumenic. Patriarhii Alexandriei, Antiohiei și ai Ierusalimului nu primesc participarea la sinod, dar trimit în silă împuterniciții lor.

Patriarhul Alexandriei a ales ca pe unul din trimișii săi pe ieromonahul Marcu, ale cărui scrieri teologice i-au dus vestea în

întregul imperiu. Atât împăratul cât și patriarhul Iosif II al Constantinopolului au voit ca Marcu să fie hirotonit episcop, pentru a fi pus în locul cel dintâi al trimișilor ortodocși la acest sinod. La 46 de ani, Marcu a fost ridicat în rangul de Mitropolit al Efesului, rămas liber prin săvârșirea mitropolitului Ioasaf.

Pe 27 noiembrie 1437, șapte sute de episcopi, arhimandriți, monahi, preoți și laici au întins pânzele spre Italia. Din această legație ortodoxă făceau parte împăratul Ioan, patriarhul Iosif și douăzeci și doi de episcopi, printre care se afla Mitropolitul Marcu al Efesului. Prima întrunire a sinodului s-a ținut în Miercurea Mare, 9 aprilie 1438, la catedrala Sfântul Gheorghe din Ferrara, Italia. După cele paisprezece întruniri în Ferrara, la 12 ianuarie 1439 papa Eugenie a mutat sinodul (din pricini bănești și politice) în cetatea Florenței. Aici sinodul are un nou început pe 26 februarie și se încheie pe 5 iulie.

Nu este prima oară când se încearcă o astfel de unire. Privind împreună slujire între paterii catolici și preoții ortodocși din Roma și Constantinopol, au loc aproape treizeci de întâlniri de la Marea Schismă din 1054. Cea mai de seamă dintre aceste încercări are loc la Conciliul de la Lyon în 1274, având ca pricină, în bună măsură, voirea împăratului Mihail VIII pentru a dobândi oștiri din partea papalității. Însă unirea s-a dovedit a fi nu mai mult decât o înțelegere pe hârtie, de vreme ce i-au stat împotriva cea mai mare parte dintre slujitorii și norodul Bisericii Dreptmăritoare a Bizanțului, cât și alte împărății ortodoxe. Conciliul de la Lyon a fost cel mai limpede arătat de grăirea surorii împăratului: **„Mai bine să piară imperiul fratelui meu, decât curăția credinței Ortodoxe”**.

La Ferrara-Florența cele mai de seamă erezii aduse spre cercetare au fost: (1) purcederea Duhului Sfânt (adică adăugirea de către latini a clauzei filioque la crezul niceean); (2) primatul papal; (3) purgatoriul; (4) întrebuițarea pâinilor nedospite (azimilor) în Euharistie. O altă pricină însemnată asupra căreia trimișii ar fi vrut să zăbovească era deosebirea în Ortodoxie între „firea” dumnezeiască și „lucrările” sfințitoare, însă împăratul, voind să înlăture ivirea vreunor pricini potrivnice unirii, nu a îngăduit teologilor greci a vorbi în această privință.

Filioque

Încă din primele veacuri ale Bisericii, celor botezați în credința creștină li se cerea să mărturisească cele ale dreptei credințe în chipul unei scurte mărturisiri dogmatice, numită „Crez”. Primul Sobor A-Toată-Lumea (Niceea I, 325) și al doilea Sobor A-Toată-Lumea (Constantinopol I, 381) au hotărât ceea ce a ajuns să fie cunoscut drept Crezul Niceeo-Constantinopolitan, sau mai simplu Crezul Niceean. Acest crez a fost întocmit pentru a lămuri învățătura Bisericii privitoare la Dumnezeirea lui Hristos și spre a sta împotriva ereziei ariene, răspândită atunci în Biserică, rătăcire ce hulea zicînd că Hristos a fost o ființă zidită iar nu Dumnezeu veșnic. Simbolul credinței de la Niceea a fost sobornicește primit, atât în Răsărit cât și în Apus, drept rostirea cea mai de seamă a învățăturii dogmelor ortodoxe.

În 589, un sinod local din Toledo, Spania, a adăugat un cuvânt la crez astfel încât să zică: „Cred... în Duhul Sfânt, Domnul de viață Dătătorul, care din Tatăl și din Fiul purcede”

(*filioque* în latină). Acest adaos a fost închipuit ca o neprielnică apărare împotriva arianismului. Roma nu a primit la început schimbarea crezului strămoșesc. În secolul IX, papa Leon III a pus să fie înscris crezul ortodox *fără filioque*, pe plăci de argint, în bazilica Sfântului Petru. Curând după anul 1000, însă, Biserica Romei a primit înnoirea. Eresul *filioque* a cuprins îndeobște cea mai întinsă parte din temele sinodului. Următorul cuvânt din „Viețile Stâlpilor Ortodoxiei” arată mărturisirea Ortodoxă a Sfântului Marcu față de *filioque*: „Într-adevăr, aceasta a fost cea mai dureroasă împotrivire între Ortodocși și Latini.”

Grecii, călăuziți de Sfântul Marcu, au arătat că orice schimbare în crez - *filioque* sau nu - este împotriva canoanelor. Unii papi dinaintea lui Eugenie nu au pedepsit această adăugire iar cu alte prilejuri, alții au sprijinit-o. Îndeobște, papii ce au urmat au întărit această învățătură eretică, mărturisind că Duhul Sfânt purcede din ipostasurile Dumnezeului Tată și Dumnezeului Fiul, adică purcederea Sa este din cele două ipostasuri. Astfel, trufașii teologi catolici au dat naștere la două purcederi în Dumnezeire. Ortodoxia arată că Tatăl este singurul Pricinuitor al Fiului și al Duhului - Unul născându-se veșnic din El și Celălalt purcezând veșnic din El. Așadar Dumnezeu este Unul fiindcă Tatăl este pricina Dumnezeirii, prin aceasta plinindu-se unitatea. Adăugirea *filioque* s-a strecurat treptat în fosta Biserică a Apusului, deși Soboarele A-Toată-Lumea I și II au luat hotărârea limpede și de nezdruncinat, precum și celelalte Soboare vor întări, ca în Crez nici un cuvânt să nu se schimbe, să nu se adauge sau să nu se scoată, câtuși de puțin. Asupra celor ce ar îndrăzni să facă noi tâlcuiri, Sfinții Părinți au aruncat grele anateme de nedezlegat!

Sfântul Marcu, împotriva netrebnicelor schimbări ale latinilor, a stăruit a fi citite Canoanele Bisericii înaintea soborului, privind cele de mai sus. S-a dat citire hotărârilor ultimelor cinci Soboare A-Toată-Lumea, precum și învățăturilor unor sfinți, dimpreună cu cele ale mai multor papi ai acelor vremi, toate întărind Crezul Ortodox și dând anatemei o cât de mică schimbare a lui. Mulți din călugării catolici aflați la sinod, după ce au auzit hotărârile și actele Soboarelor Ortodoxiei alături de cuvintele ierarhului Marcu, au mărturisit că nu mai auziseră așa ceva până atunci. Au izbucnit zicând că grecii învață mai corect decât teologii lor, și s-au minunat de Marcu al Efesului. Totuși, paterii latini s-au împotrivit aducând mai multe păreri în apărarea eresului: cum că *filioque* nu ar fi fost un adaos adus crezului, ci doar o tâlcuire; că Papa, ca și întâi-stătător al bisericii, ar fi împuternicit să facă astfel de lămuriri în Crez; și că hotărârile sinoadelor, chipurile, ar sta împotriva schimbărilor neortodoxe în Crez.

Arhiepiscopul Marcu a oșebit lucrurile, spunând: *„Credința noastră este dreapta mărturisire a Părinților noștri. Cu ea, noi nădăjduim să ne înfățișăm înaintea Domnului și să primim iertarea păcatelor; iar fără de ea, nu știu ce fel de cuvioșie ne-ar putea izbăvi de chinul cel veșnic. Toți Dascălii, toate Sinoadele și toate dumnezeieștile Scripturi ne îndeamnă să fugim de cei ce cugetă în chip oșebit și să ne depărtăm de împărtășirea cu aceștia. Dacă primim că Duhul Sfânt purcede și de la Fiul, înlăturăm monarhia din Dumnezeire și arătăm a fi două cauze ale Dumnezeirii”*.

Primatul și "negreșelnicia" papală

Se arată din cuprinsul Noului Testament și altor scrieri creștine din vremurile apostolice, că episcopul este întâi-stătătorul obștii creștine locale. El este păzitorul unității Bisericii și este dator cu păstrarea rânduielilor dumnezeiești în biserica ce îi este încredințată spre păstorire; el trebuie nu în cele din urmă să învețe și să apere credința adevărată.

În prima parte din cel de-al patrulea veac după Hristos, cinci cetăți din Imperiul Roman s-au ridicat cu deosebită însemnătate în sprijinul creștinătății, episcopii lor fiind numiți „patriarhi”, însemnătate legată de așezarea lor în fruntea noroadelor creștine. Treapta de patriarh sau papă însemnează doar o numire mai oșebită, o recunoaștere a cinstirii de întâi-stătător peste turma ce îi este încredințată spre păstorire, patriarhii sau papii înainte a lui Dumnezeu rămânând tot episcopi. Doar unuia dintre acești episcopi i-a fost dăruită întâietatea juridică, locul cel de frunte primindu-l așadar Patriarhul Romei. Tâlcuirea în felurite chipuri a treptei papalității în Apus, cu pretenții de despot cu putere lumească peste Biserică, îndeosebi după căderea din har după Marea Schismă de la 1054 a episcopilor catolici (astăzi numiți cardinali), a fost și este pricină de tulburare între Apusul latin și Biserica Ortodoxă a Răsăritului.

Mărturisirea latinilor dinaintea sinodului zice: „Astfel hotărâm că sfântul Scaun Apostolic și Pontiful Roman țin primatul asupra lumii; și că Pontiful Roman însuși este urmașul fericitului Petru, căpetenia Apostolilor, deci singurul ales de Hristos. Papa este capul întregii Biserici, și părintele și învățătorul tuturor creștinilor

și toată puterea i-a fost dată prin fericitul Petru de către Domnul nostru Iisus Hristos pentru a adăpa, conduce și governa Biserica sobornicească...”

La aceste plăsmuiri inchizitoriale, în care harurile Bisericii sunt supuse omului-papă, Sfântul Marcu lămurește crezul ortodox, scriind: *„Pentru noi, Papa e ca unul din Patriarhi - și numai dacă este ortodox, adică mărturisește crezul și Crediința Ortodoxă și nu se depărtează de la ea. Se învinovățește acela care îl pomenește ca arhiereu ortodox - pe acest papă și pe cei ce-l vor urma în eres, și latino-cugetătorul trebuie privit ca un trădător al credinței. Prin urmare, fugiți de acești lupi, fraților, ca și de împărtășirea cu ei, pentru că unii ca aceștia sunt apostoli mincinoși, lucrători vicleni. Nu este altceva de mirare dacă și ispititorii lui Satana se preschimbă în îngeri ai dreptății, al căror sfârșit va fi după faptele lor.”*

Purgatoriul și azimile

Asupra acestor păguboase înnoiri catolice privitoare la cel de-al treilea loc în ceruri (purgatoriul) și slujirea cu pâine nedospită (azime) ca și evreii, Sfântul Marcu a fost categoric zicând: *„Sinoadele i-au condamnat pe cei care nu au ascultat de Biserică și s-au încăpățânat în vreo oarecare părere potrivnică, pe care au propovăduit-o și pentru care au luptat. De aceea i-au și numit eretici, dar au condamnat mai întâi erezia și abia apoi pe cei ce o urmează. Eu însă, nu propovăduiesc o oarecare părere de sine, nici nu am plăsmuit vreo schimbare, nici nu mă încăpățânez în vreo oarecare dogmă străină și mincinoasă, ci mă păzesc pe*

mine însumi în dreapta și adevărata credință pe care a primit-o Biserica de la Însuși Mântuitorul nostru Iisus Hristos până acum.

Aceeași Sfântă Tradiție și neîntreruptă viețuire apostolică, Biserica Romană a împărtășit-o înainte de schismă împreună cu Biserica noastră Răsăriteană.

Aceleași dogme, rânduieli și predanii ortodoxe au fost laudate întotdeauna, și înainte și în vremea adunării acestui sinod; de multe ori le-ați pomenit și nimeni nu a putut cu nimic să le învinuiască sau să le găsească vreun păcat. Dacă acum apăr această credință și nu vreau să mă abat de la ea, cum aș putea fi socotit în același fel în care ereticii au fost blestemați? Pentru că ar trebui mai întâi să judecați credința în care cred. Iar dacă această credință e mărturisită în chip dreptslăvitor, cum aș putea fi vrednic de condamnare?”

Apărarea Ortodoxiei de către Sfântul Marcu

Pe măsură ce întrunirile se prelungeau, grija pentru înțelegerea teologică au lăsat loc viclesugurilor lumești și de partea papei (pentru a-și supune bisericile ortodoxe puterii sale) și a împăratului (pentru ajutor militar din Apus).

Într-un efort de a grăbi cuvântările și de a ușura unirea, împăratul Ioan i-a surghiunit pe doi din cei mai puternici apărători ai Ortodoxiei, Marcu al Efesului și Antonie al Eracleei, închizându-i în chiliile lor și punând străjeri la ușă pentru a-i împiedica să iasă. În scurt timp s-a ticluit o hotărâre de unire în care ortodocșii au primit învățăturile de credință catolice în

schimbul trimerii de oști împotriva agarenilor. Până și patriarhul bizantin Iosif a avut o întâlnire cu Sfântul Marcu pentru a-l îndupleca să semneze hotărârea. Dar Sfântul a fost neclintit: *„Nu voi face aceasta niciodată, orice s-ar întâmpla! Nu voi semna niciodată unirea, chiar dacă ar trebui să-mi primejduiesc însăși viața mea! În materie de credință, nu e loc pentru îngăduință nici pogorăminte”*. La opt zile după ce i-a silit pe ceilalți trimiși ortodocși să semneze, patriarhul Iosif a murit. Lacomul împărat Ioan a luat cu de la sine putere conducerea bisericii, fapt osândit de Sfântul Marcu: *„Nimeni să nu ne stăpânească în Credința noastră Ortodoxă: nici un împărat, nici un ierarh, nici un mincinos sinod, nici altcineva, ci numai Unul Dumnezeu, care atât prin El cât și prin ucenicii Săi ne-a fost dată nouă”*.

Dar papa și împăratul au prins a înfricoșa pe trimișii ortodocși spre a semna unirea. Papa a amenințat cu retragerea oștirii dacă ortodocșii nu semnează. S-au făgăduit daruri în schimbul semnăturilor ortodocșilor. Între episcopii ruși chemați la sinod, s-a aflat unul nevoind a semna dintru început blestemata unire, fapt pentru care a fost întemnițat timp de o săptămână până ce, în cele din urmă, a încuviințat rătăcirea. Aproape toți episcopii și cărturarii Răsăritului, temându-se pentru viețile lor, au părăsit orașul.

Până în sfârșit, Marcu al Efesului a fost singurul episcop ortodox rămas în cetatea Florenței care nu a primit să semneze hotărârea de unire: *„Ortodoxia a fost mai de preț pentru Marcu decât Statul; Ortodoxia este cea fără de sfârșit comoară, Biserica adevărată a celor ce sunt mântuiți. Imperiul bizantin e al pământului: s-a născut, a înflorit și va pieri. Dar Ortodoxia este de-a*

pururea vie și trebuie păstrată ca o lumină pururea fiitoare.” Iar cât despre ceilalți trimiși „ortodocși”, chiar dacă în inimile lor mulți nu au voit să semneze, n-au prețuit a se lepăda de Ortodoxie îngroziți fiind de moarte, ori din iubire de arginți, slava deșartă, sau pentru a-i fi pe plac împăratului.

Trebuie amintit că nu toți latinii au încuviințat asemenea fapte: dominicanul Ioan de Montero, a stăruit cerând cu multă ardoare întoarcerea sfântului Marcu al Efesului la cuvântări, însă împăratul nu a îngăduit.

În 5 iulie 1439, Unirea de la Florența a fost pecetluită. În urma semnării acestei hotărâri de către episcopii Răsăritului, timp în care papa Eugenie pecetluia înțelegerea, a întrebat dacă a semnat și Marcu al Efesului. Spunându-i-se că Sfântul nu a primit una ca aceasta, papa a strigat: „Atunci nimic nu am dobândit!” După toate acestea, în ziua următoare unirea a fost prăznuită de o împreună slujire, săvârșită de apostoli laolaltă cu ereticii catolici, răsăritenii întorcându-se apoi la Constantinopol.

Cu mijlocirea neguțătorilor ce s-au aflat în cetățile Ferrarei și Florenței, vrednicia isprăvilor Sfântului Marcu s-a vestit înaintea întoarcerii în cetatea Bizanțului. Astfel aflând despre dârzenia sa mucenicească, norodul aștepta cu nerăbdare venirea Sfântului. Hrisoavele vremii arată astfel acele timpuri: „*Poporul îl slăvea precum cândva israelitenii de demult pe Moise și pe Aaron, lăudându-l cu numire de „sfânt”*”. Chiar și cei ce erau împotriva lui Marcu ziceau: „Daruri nu a luat și nici aur de la papă”. Însuflețiți, credincioșii s-au ferit de episcopii care semnaseră, ba chiar i-au ocărât. Preoții și ierarhii rămași în Constantinopol se arătau potrivnici liturghisirii împreună cu unioniștii. În acest

răstimp, patriarhii Bisericii au înștiințat norodul că nu sunt cu nimic legați de cele semnate de trimișii lor. Vrednicia Sfântului Marcu a fost asemuită cu a Sfântului Atanasie cel Mare și a Sfântului Ioan Teologul. Ierarhii și cărturarii Bisericii dimpreună cu întreg norodul, slăveau pe sfânt ca fiind purtător al harului de mucenic și mărturisitor.”

Despre cele petrecute la acel tâlhăresc sinod, sfântul grăia: „*Îi rugam, și ce nu le spuneam care să poată să înmoaie chiar și inimile de piatră: să se întoarcă la cea de obște mărturisire pe care o aveam mai înainte și între noi și cu Părinții noștri cei Sfînți, când toți spuneam aceleași și nu se afla în mijlocul nostru schisma... căci altfel părem „a cânta în gol” sau „a coace pietre” sau „a semăna pe pământ pietros” sau „a scrie deasupra apei” sau câte altele spun pildele despre cele nu sunt cu puțință a le săvârși. Căci ei au dat pricina schismei, în mod vădit purtând adăugirea.*

Pentru aceasta învățăturile dascălilor apuseni nici nu le cunosc, nici nu le primesc, încredințat fiind că sunt înșelătoare. În materie de credință ortodoxă nu poate fi pogorământ. Stricarea credinței obștești este pierzarea de obște a tuturor.
Toate cele ale credinței ortodoxe nu îngăduie iconomia.
Niciodată nu s-au îndreptat cele bisericesti prin rezolvări de mijloc. Între lumină și întuneric poate cineva să spună că este inserare sau amurg; dar mijloc între adevăr și minciună nu poate nimeni să gândească, oricât s-ar strădui. Împăcare între adevăr și minciună nu este! În cele ale credinței nu încap pogorământul nici iconomia, deoarece pogorământul pricinuiește împuținarea

credinței. Aceasta este deopotrivă cu a spune: „Taie-ți capul și du-te unde vrei.”

Noi de fapt am rupt toate legăturile cu latinii tocmai fiindcă sunt eretici. Pacea cu ei poate fi înfăptuită numai atunci când se vor lepăda de adăugirea la Crez și vor primi învățătura ortodoxă despre purcederea Duhului Sfânt. **Pentru aceasta nu trebuie nicidecum să ne unim cu ei!** Ne-am rupt mai înainte de ei, sau mai degrabă i-am tăiat și i-am despărțit de trupul comun al Bisericii, ca având un cuget nepotrivit și necuvios făcând adăugirea în chip nebunesc. Prin urmare, ne-am întors de la ei, de vreme ce erau eretici și din cauza aceasta ne-am despărțit de ei.” (Scurta scrisoare, PG 159, 1931C)

Sfântul Marcu, acum pătîmind trupește de boala ce se cheamă cancer, își petrece ultimii patru ani ai vieții predicând și scriind împotriva falsei uniații. În mai 1440 în ziua de dinaintea întronării noului patriarh de cele latinești cugetător Mitrofan II al Cizicului, Sfântul Marcu și Antonie al Eracleei au lăsat cetatea Constantinopolului. Sfântul întorcându-se în cetatea Efesului, aflată acum sub stăpânire turcească, poartă de grijă norodului și întregii Biserici aflată sub a sa oblăduire. Din pricina bolii și a opririi cu silnicie de slujirea celor sfinte, Cuviosul își îndreptează pașii spre Muntele Athos, căutând însingurarea pustnicească.

Aflându-se în trecere prin ostrovul Limnos, este întemnițat din porunca împăratului, fiind închis pentru doi ani, răstimp în care alcătuiește epistola-testament: „Către toți creștinii ortodocși de pe întreg pământul și din ostroave”, unde întărește credința Ortodoxă împotriva înnoirilor catolicești, îndeosebi filioque, ipostasul și lucrările dumnezeiești, purgatoriul, azimile și

papalitatea. Întorcându-se în Constantinopol, a început iarăși lupta pentru Ortodoxie, încurajându-i pe frații cei ortodocși și aducându-i la pocăință pe cei târâți departe de dreapta credință de către latino-cugetători.

Slăbit de atâtea aspre lupte, s-a îmbolnăvit greu, iar după paisprezece zile și-a dat viteazul și sfântul său suflet Puitorului de nevoie, Hristos, în ziua de 23 iunie 1444, în casa părintească din Galata Constantinopolului, la vârsta de 52 de ani, lăsând această vale a plângerii, pentru a se strămuta la veșnicele locașuri și a primi plată pentru ostenele sale, *„alegând mai bine să pătimească cu poporul lui Dumnezeu, decât să aibă dulceața cea trecătoare a păcatului”* (Evrei 11, 25). Înainte de a adormi, i-a legat cu jurământ pe cei ce erau de față să păzească buna mărturisire a Ortodoxiei chiar cu prețul martiriului. Cinstitul sau trup a fost îngropat în mănăstirea Sfântului Gheorghe din Mangane, unde îmbrăcase și schima monahală.

Pe mormântul acestui Sfânt, singurul apărător al Credinței Ortodoxe din acea vreme, ar trebui să se pună după vrednicie minunatul cuvânt al Apostolului Pavel: *„Lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvârșit, credința am păzit. De acum mi s-a gătit cununa dreptății, pe care Domnul îmi va da-o în ziua aceea, El, Dreptul Judecător”* (II Timotei 4,7-8).

Nouă ani mai târziu, Constantinopolul apostat a căzut în mâinile agarenilor, iar cea mai mărită biserică a creștinătății a fost prefăcută-n moschee...

Întâia împotrivire ierarhicească privind unirea florentină a avut loc în aprilie 1443 când cei trei patriarhi Ioachim al Ierusalimului, Filotei al Alexandriei și Dorotei al Antiohiei s-au întâlnit la

Ierusalim și au dând anatemei tâlhărescul sinod de la Ferrara-Florența și pe patriarhul Mitrofan al Constantinopolului ca eretic. Însă împăratul, patriarhul și câțiva clerici au rămas credincioși unirii mincinoase. Abia în 1472 patriarhul Simeon I al Constantinopolului a lepădat la rândul său uniația catolică.

În februarie 1734, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe, sub patriarhul Serafim I al Constantinopolului, a canonizat pe Marcu al Efesului ca sfânt, hotărând ziua de 19 ianuarie ca dată a prăznuirii sale.

TROPARUL sfântului Marcu, glasul 1:

Ț pentru mărturisirea dumnezeieștii credințe mare lucrător
te-a aflat pe tine Biserica, sfințite Marcu prealăudate,
căci prin păzirea slovelor Dumnezeieștilor Părinți ai
zdrobit eresurile întunecatului Apus. Pentru aceasta pe
Hristos Dumnezeu roagă-L să dăruiască râvnă celor ce-ți
urmează cinstita viețuire.

CONDACUL sfântului, glasul 3

Ț reafelicite Marcu, podoaba arhierilor și lauda
mucenicilor, îmbrăcat cu platoșă nebiruită, de
Dumnezeu înțeleptite, ai surpat trufia răzvrătirii apusene,
făcându-te vas ales al Mângâietorului și învederat
apărător al Ortodoxiei. Pentru aceasta strigăm ție:
Bucură-te, o, Marcu, lauda ortodocșilor!

**ACATISTUL SFÂNTULUI
MARCU
MĂRTURISITORUL,
EPISCOPUL EFESULUI**

~ 19 ianuarie ~

Condacul 1

Pe alesul și marele mărturisitor, veniți o iubitorilor de mucenici să lăudăm, pe Marcu cel următor scaunului apostolesc să-l cinstim cu laude zicând: Bucură-te sfinte Marcu, mare mărturisitor și apărător al Ortodoxiei!

Icosul 1

Următor îngerilor te-ai arătat de Dumnezeu purtătorule Marcu, și ales fiind din pânțele maicii tale cu adevărat ca un luceafăr între stele te-ai arătat, pentru care te lăudăm:

Bucură-te cel scris în cartea vieții cea din ceruri

Bucură-te luceafăr între sfinți luminător

Bucură-te că îngerilor cu viețuirea ai urmat
Bucură-te cel ce arhanghelilor cu mărturisirea te-ai asemănat
Bucură-te cel ce din scutece cu laptele duhovnicesc te-ai
hrănit

Bucură-te că înțelept luminător te-ai arătat
Bucură-te lauda cuvioasei tale maici
Bucură-te rod al sfintei rugăciuni
Bucură-te sfinte Marcu, mare mărturisitor și apărător al
Ortodoxiei!

Condacul 2

„mpărate ceresc, slavă se cuvine Ție, Celui ce trimiți luminători
și povățuitori la vremi de cumpănă și de prigoană, între care și
pe sfântul Marcu vrednic l-ai arătat, cu care dimpreună strigăm:
Aliluia!

Icosul 2

Pildă de fapte bune, de milostenie și de înfrânare ai fost dăruit
de Dumnezeu lumii, tu care nu ți-ai îngropat talantul ci l-ai
înmulțit spre a primi de la Dumnezeu răspuns bun, te rugăm
primește această cântare:

Bucură-te păstorule al Efesului
Bucură-te luminătorule de Dumnezeu trimis
Bucură-te tuturor pildă de fapte bune
Bucură-te cel ce cu înfrânarea și cu milostenia te-ai împodobit
Bucură-te iubitorule de feciorie
Bucură-te că darul ce l-ai primit l-ai înmulțit
Bucură-te că pentru răspuns bun te-ai îngrijit

Bucură-te că rugăciunea ta cu adevărat s-a împlinit
Bucură-te sfinte Marcu, mare mărturisitor și apărător al
Ortodoxiei!

Condacul 3

A jungând la vârsta bărbatului desăvârșit, nu atât cu anii cât cu
mintea cea înțelepțită, te-ai arătat ca o rază ce strălucești din
lumina Sfintei Treimi, pe care cu cântări să o lăudăm zicând:
Aliluia!

Icosul 3

Înger pământesc și om ceresc, cu ce gură te vom lăuda pe tine
și cu ce glas vom putea vesti darurile tale ce ai luat de la
Dumnezeu, pentru care ai fost ridicat la scaunul Efesului ca o
lumină pusă în sfeșnic ce luminează tuturor, de la care auzi:

Bucură-te bărbat desăvârșit în înțelepciune

Bucură-te că se minunează cei ce aud de bogăția darurilor tale

Bucură-te înger pământesc și om ceresc

Bucură-te cel ce vrednic ești întru arhierie

Bucură-te cel ce prin nevoie te-ai adus întru curăție

Bucură-te că dragostea cu adevărul ai împreunat

Bucură-te că Filioque eres catolicesc ai arătat

Bucură-te că primatul papal dogmatisind l-ai surpat

Bucură-te sfinte Marcu, mare mărturisitor și apărător al
Ortodoxiei!

Condacul 4

Vechea mitropolie a Efesului oarecând în vremurile vechi scaun apostolesc fiind în care a stat ucenicul cel iubit al Mântuitorului, tu primindu-l, cu acela te-ai sânguit a te asemena lui Hristos Dumnezeu cântându-i: Aliluia!

Icosul 4

Ue la începutul păstoriei tale, preaminunate părinte, de toți ai fost cunoscut ca fiind păstor adevărat și toți slăveau pe Dumnezeu, iar pe tine te lăudau zicând:

Bucură-te vas de mult preț al lui Hristos

Bucură-te ce cu viețuirea te-ai arătat mult-cuvios

Bucură-te ce prin cuvinte ai grăit luminos

Bucură-te ce până la sânge te-ai împotrivit ereticilor

Bucură-te că te-ai făcut următor Apostolilor

Bucură-te ce neîmblânzit ai asuprit pe draci

Bucură-te cel ce cuvintele latinilor în cenușă le prefaci

Bucură-te că pe apostajii ierarhi i-ai muștrat

Bucură-te sfinte Marcu, mare mărturisitor și apărător al Ortodoxiei!

Condacul 5

U voia ta Doamne, pentru păcatele noastre ai adus neazuri și prigoniri, pe care pentru dreptate le primim; dar te rugăm încetează bătaia, potolește mânia, pentru rugăciunile sfântului Marcu pentru care Te lăudăm zicând: Aliluia!

Icosul 5

Începând lupul cel depărtat de Biserică a sfâșia turma lui Hristos, tu ca un diamant tare i-ai stat împotriva, pentru care ai atras asupra ta ura celor mai mari ai Romei, iar noi fericindu-ți îndrăzneala te binecuvântăm strigându-ți:

Bucură-te făclie prealuminată a Bisericii
Bucură-te ce cu lumină ai orbit ereticii
Bucură-te că la pocăință pe toți i-ai chemat
Bucură-te că tâlhăreștilor sinoade nu te-ai plecat
Bucură-te că doar cei învârtoșați nu te-au urmat
Bucură-te că nu ai pregetat cu blândețe a-i muștra
Bucură-te că prin cuvinte sfinte la Ortodoxie pe mulți ai adus
Bucură-te că minciuna catolicilor nu te-a supus
Bucură-te sfinte Marcu, mare mărturisitor și apărător al Ortodoxiei!

Condacul 6

Împăratul Ioan al Bizanțului cerând ajutor apusenilor în nevoile poporului în vreme de război, legat-a prieteșug cu latinii, iar tu nicidecum nu ai vrut a întări acest sfat, ci drept mărturiseai și-l slăveai pe Hristos Dumnezeu zicând: Aliluia!

Icosul 6

Luând papa în cetatea Florenței pe ortodocșii arhieriei din toată lumea, fost-ai și tu chemat la acel rău sobor, și punându-ți înaintea dogmele ereticești, te ispiteau să te învoiești cu ei, iar tu nicidecum nu ai voit a auzi de aceasta, ci îndată i-ai muștrat pe față, pentru care te lăudăm:

Bucură-te ce pe latini i-ai vădit de eres
Bucură-te că la învățarea norodului ortodox ai purces
Bucură-te că nu ai răbdat dezbinarea Bisericii
Bucură-te că nu ai semnat zapsul cu catolicii
Bucură-te voinic propovăduitor al Sfintei Predanii
Bucură-te că te-ai împotrivit unirii cu schismaticii
Bucură-te că cele șapte soboare ți-au fost dreptar
Bucură-te ale catolicilor cârteli, zadarnice le-ai prefăcut
Bucură-te sfinte Marcu, mare mărturisitor și apărător al
Ortodoxiei!

Condacul 7

Singur, sfinte părinte, te-ai aflat în acel nelegiuit sobor ca un
fiu al luminii, mărturisind dogma Sfântului Duh care purcede
numai din Tatăl, dar închinat dimpreună cu Fiul, o singură
Dumnezeire în trei ipostasuri, căreia Îi cântăm: Aliluia!

Icosul 7

Duhul Sfânt pe care l-ai mărturisit după învățăturile Sfinților
Părinți te-a întărit pe tine cel ce erai sfințit de El, spre a răbda
prigoana și însingurarea, pentru care auzi:

Bucură-te aur preastrălucit

Bucură-te că în foc te-ai lămurit

Bucură-te că mărturisind te-ai mântuit

Bucură-te că pe demoni i-ai asuprit

Bucură-te credincios apărător al adevăratei credinței

Bucură-te păstrător al Sfintei Tradiții
Bucură-te tâlcuitor iscusit din scripturi
Bucură-te luminos povățuitor de mulțimi
Bucură-te sfinte Marcu, mare mărturisitor și apărător al Ortodoxiei!

Condacul 8

La altă dată un nou Moise te-ai arătat, că din muntele cel sfânt pogorându-te către poporul cel păcătos, le-ai sfărâmat ereticesul așezământ și idolul pe care și l-au făcut, aruncându-l degrab sub blestemul Sfinților Părinți, pe cei ce nu știau să cânte lui Dumnezeu: Aliluia!

Icosul 8

Văzându-te fiii blestemului celui veșnic că nu te pleci hotărârilor lor, care nicidecum nu au putut a te pleca în viclesuguri, au aruncat pricini nedrepte asupra ta, prin care în surghiun te-au trimis, iar poporul cel binecredincios departe de tine fiind, îți cânta:

Bucură-te surpătorul ereticeștilor oști
Bucură-te înfricoșătorul netrebnicilor papistași hulitori
Bucură-te ridicătorul înșelaților ce se smeresc
Bucură-te rană mult chinuitoare latinilor eretici
Bucură-te pierzătorul anatemelor celor mincinoase
Bucură-te dumnezeiasca lumină a celor prigonți pentru dreptate
Bucură-te povățuitor și cârmaci ortodocșilor
Bucură-te vrednic stareț al monahilor evlavioși

Bucură-te sfinte Marcu, mare mărturisitor și apărător al Ortodoxiei!

Condacul 9

Nu ai încetat, părinte, a scrie epistole și învățături care erau pline de Duh Sfânt, în care rătăcirea catoliceștilor învățături o arătai; pentru aceasta noi cei binecredincioși îl laudăm pe Dumnezeu cântându-i: Aliluia!

Icosul 9

Ioată cetatea Bizanțului căzută la un gând cu papa Romei o ai afurisit, iar mica turmă ce nu s-a învoit cu neadevărul pe tine te-au luat păstor, care cu un glas te laudă:

Bucură-te stea ce ai condus pe necredincioși la credință

Bucură-te cel prin care se luminează norodul

Bucură-te izgonitorul de iscusite viclesuguri

Bucură-te făcător de nemincinoase minuni

Bucură-te mângâietor al căzutelor făpturi

Bucură-te stâlp de foc al credinței

Bucură-te ce neclintit ai pătimit umilințe

Bucură-te temelia drepte credințe

Bucură-te sfinte Marcu, mare mărturisitor și apărător al Ortodoxiei!

Condacul 10

În sfântul munte al Athonului, venind spre închinare, înștiințare de la Dumnezeu primind sfinții părinți, de a ta venire toți s-au bucurat, care cu sânguință spre a primi binecuvântare de la tine

un singur arhiereu ortodox pe tine te mărturiseau, slăvind pe Dumnezeu cu cântarea: Aliluia!

Icosul 10

Venind mai marele Sfântului Munte în insula Limnos unde erai întemnițat, cu întrebări te-a cercetat despre dreapta credință, și primind răspunsul tău cel dreptmăritor, îndată toate lavrele din muntele Athonului ți-au viersuit cântare, lăudându-te așa:

Bucură-te cela ce prin feciorie te-ai curățit

Bucură-te cela ce prin nevoie te-ai luminat

Bucură-te că prin mărturisire te-ai desăvârșit

Bucură-te că prin isihie cu mintea ai văzut lămurit

Bucură-te că inima prin rugăciune ți-ai neprihănit

Bucură-te că de glasul conștiinței ai ascultat

Bucură-te că simțurile trupești cu duh le-ai adăpat

Bucură-te că sufletul cu necredincioșii nu ți-ai întinat

Bucură-te sfinte Marcu, mare mărturisitor și apărător al Ortodoxiei!

Condacul 11

Lare laude sau ce cuvinte pot zugrăvi bucuria ce le-ai pricinuit celor dreptcredincioși în vremurile acelea de prigoană, când toți după Hristos Dumnezeu și preacurata Lui Maică, pe tine ajutor te-au agonisit, strigând lui Dumnezeu: Aliluia!

Icosul 11

Întețindu-se relele chinuri și trupul slăbindu-ți din pricina frigului și flămânzirii, abătutu-sa asupra ta boala ce nu te-a lăsat până în sfârșit, pentru care te ferim cu unele ca acestea:

Bucură-te cea ce din umbra patimilor ne-ai scos
Bucură-te că la liman duhovnicesc ne-ai adus
Bucură-te rugător pentru cei neiscușiți în credință
Bucură-te dascăl celor iubitori de adevăr într-o dreptate
Bucură-te mângâietor celor ce zac într-o umilință
Bucură-te părinte al monahilor celor ce petrec în trezvie
Bucură-te sfânt povățuitor al preoților cuvioși
Bucură-te mare luminător al ierarhilor ortodocși
Bucură-te sfinte Marcu, mare mărturisitor și apărător al
Ortodoxiei!

Condacul 12

Lu ce laude vom ritorisi minunile tale Doamne, care ai întărit
mulțimea mucenicilor ce au pățimit până la sânge pentru
iubitul Tău Fiu Iisus Hristos, de nu vom cânta: Aliluia!

Icosul 12

Astăzi la fericitul tău sfârșit, părinte sfinte, toți doresc să audă
cuvântul tău cel de pe urmă, iar tu ca un adevărat slujitor al
lui Dumnezeu, poruncă ai lăsat ca la a ta îngropare niciunul să
nu vină din cei căzuți în reaua credință, și nici la al tău mormânt
să nu slujească nimeni din latinii cei hulitori, apoi cu veselie
sufletul l-ai dat lui Dumnezeu, iar noi îți cântăm:

Bucură-te că această zi este de bucurie pentru tine
Bucură-te că Hristos ți-a dăruit cereasca împărăție
Bucură-te că multe minuni se fac la al tău mormânt
Bucură-te bucuria iubitorilor de adevăr curat
Bucură-te precucios părinte de dragoste luminat

Bucură-te soare care niciodată nu apui
Bucură-te piatră de poticnire apostărilor de azi
Bucură-te cela ce pe temeiul Credinței Ortodoxe ne înalți
Bucură-te sfinte Marcu, mare mărturisitor și apărător al
Ortodoxiei!

Condacul 13

U, întru tot lăudate sfinte Marcu, primește aceste puține laude
ce le aducem din inimi înfrânte și te milostivește spre noi cei
ce cădem cu smerită rugăciune către tine; grăbește spre a ne
ajuta căci ridicatu-s-au prigoniri și dureri negrăite, ca dimpreună
cu tine să cântăm lui Dumnezeu: Aliluia! (acest Condac se
rostește de trei ori)

Apoi Icosul 1 și Condacul 1

CUPRINS

Precuvântare

X *Viața Sfântului Fotie, Patriarhul Constantinopolului*

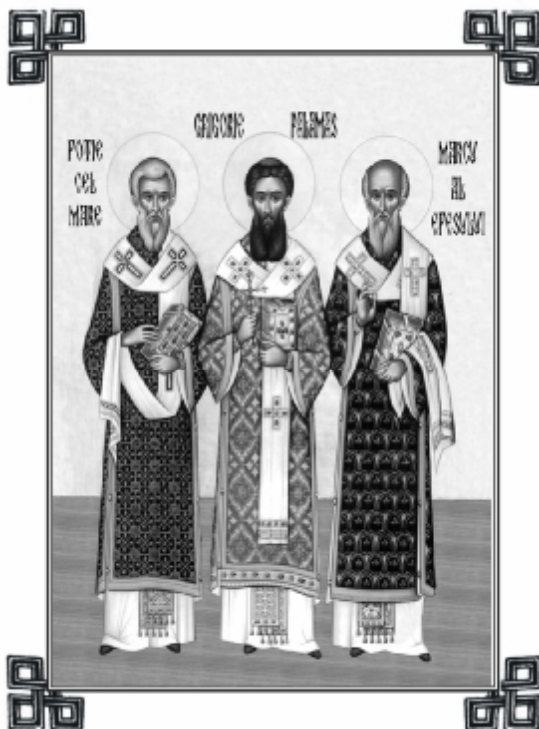
Acatistul Sfântului Fotie cel Mare

X *Viața Sfântului Grigorie Palama, Arhiepiscopul Tesalonicului*

Acatistul Sfântului Grigorie Palama

X *Viața Sfântului Marcu Eugenicul, Episcopul Efesului*

Acatistul Sfântului Marcu Eugenicul

CONDACUL Sfinților Ierarhi, *glasul 8*

Ca niște învățători de fapte bune, treime de Ierarhi preacinstită, cu laude și cu cântări Biserica vă preaslăvește. Cu rugăciunile voastre dăruiți, celor ce caută spre voi cu dreaptă credință, îndreptare de fapte bune și izbăvire de vrăjmași, ca cei ce sunteți nebiruiți.